التحفة الزهية

في اللغات الشرقية

على الرسالة البهية * الفارسية التركية * تأليف العالم اللبيب * والفاضل الحسيب * كمال افندي احد اعضاء مجلس المعارف العمومية * وناظر عموم مكاتب الدولة العثمانية العلية * واحد ارباب مجلس العلوم * الذي هو تحت تسميته (انجمن دانش) موسوم *

المستخرجة الى اللسان العربي عن يد العبد الفقير * المقر بالعجز والتقصير * الراجي غفور ربه الرؤف * ناصيف بن منعم المعلوف * مدرس الالسنة الشرقية * والمؤلف والمترجم في اللغات العربية والتركية ثم الفرنساوية *

وقد طبعت بنفقة المرغب والمشوق لترجمتها * والمستحسن تكرار طبعها وشهرتها * صاحب الخير والمراحم * المتسربل بوشاح النعمة والمكارم * امين مخلص افندي الازميري * الترجمان الاول سابقا في الديوان الهميوني * وكاتب سر الخارجية سالفا * واحد اعضاء مجلس العلوم السام * ومأمور الدولة العلية حالا في بر الشام * دام فضله *

في مدينة ازمير

بمدة ولاية * وتحت حماية * الوكيل الاعظم * والوزير الافخم * انسان عين الوزراء الجليل * عالي پاشا ذي الجود والفضل الجزيل * وبالله التوفيق امين *

---

* ١٢٦٩ *

سنة

* ١٨٥٣ *

(يا الله)

بسم الله المبدى المعيد

سبحانك يامن افضت من ابحر مراحمك وغناك * على الانسان مايعجز عن نواله سواك * واودعت فيه حكمة سبك درر المعانى نبات الافكار * فى قواميس الالفاظ والاصوات * كما انك قدرته على استخراجها من اصداد البحار * تمييز الدعما سواه من المبروات * والصلوة والسلام على انبيائك الاطهار * ورسلك بدور الادوار * صلاة وسلاما ممتدين امتداد العوالم والافلاك * ومتعاقبين تعاقب الليل والنهار * على السنة الانام والاملاك * فاستجب بجاههم اللهم مانقدمه لدى عرشك من التوسل بحفظ مولانا صاحب المراحم والعدل * وسلطاننا وحيد الدهر والفضل * من اقمته رحمة للعالمين * السلطان عبد المجيد خان * ولى الامر الامين والفخر المبين * فانك اعظم المحسنين * وابد فيه حبة الفائق باعادة انوار العلوم والمدارس * مابين عبادك وقد كانت دوارس * شكرا لجلالك بافصح لسان ذالق * فى المغارب والمشارق * وأيده على تحلية جيد دولته بحلى الجود والثناء * فتشرق اشراق شموس الافاق على العوالم والاحياء * فانك سيد المؤيدين *

وبعد فيقول العبد الفقير ناصيف بن الياس منعم المعلوف * اذ قد من الله تعالى على بتعلم لغتى التركية والفرنساوية * وبتطبيقهما على اللغة العربية * وتلوت الرسالة الفارسية التركية * تاليف السيد الجليل * والامام النبيل * من

شهدت

شهدت له افاضل عصره * بكمال صفاته * كمال افندى احد موقرى اعضا مجلس المعارف السلطانية * وناظر عموم المكاتب الهميونية * واحد ارباب مجلس العلوم الاكادميه * وهو كما قال فيه الشاب النجيب * واللبيب الاديب امين شميل اللبنانى

شعر

* شهم غدا فى مقامات العلى علماً * كالشمس فى وسط الابراج تنتقل *
* فى كل منزلة ضآت مفاخره * اقصى الكمال لديه جآ يمتثل *

وقال فيه ايضا

* عادت صفاتك للمعالى قرينة * حتى تسربلت الكمال لباسا *
* وغدوت للانام بدر فضائل * تمّا تراقبك المنازل راسا *
* فانرت اجرام العلآ ملازماً * شمساً تحيط بك البروج اساسا *
* لازال يعرفك الكمال رئيسه * واولى المعارف سيدا وقياسا *

ووجدت الفائدة المشتملة عليها لمن رام ادراك اللغتين المذكورتين * وددت ان لا تكون شموس منافعها * كاسفة فى سمآء لغة الاعراب * مقر الفصاحة والبراعة * فيحرم من لذيذ فاكهتها * كثير ممن شهدت لهم بالفضل والاداب * البلاغة والبراعة * فعملت عليها ترجمة عربية * ودعوتها التحفة الزهية فى اللغات الشرقية * تابعا بذلك نظم اصلها * ليسهل على الطالبين فهمها * وقد جآت بحمده تعالى خالية عن التحريف والتصحيف * تقر بالفضل لصاحب الاصل المنيف * لازال مقصد الادبآ والفضلآ ومنزل العلمآ والبلغآ *

هذا وبالله التوفيق *

تكلم رسالەسی دیباجەسی

اربابی عندندە معلوم اولدیغی اوزرە هر برلساندە تكلم اولسانی بیلنلر ایلە صحبت ومكالمەیە متوقف اولوب مثلا برادم هر نقدر عربی وفارسی اوقیوب واوقونسە اربابی ایلە مكالمە ایدوب تحصیل ملكە ایتمینجە تكلمە مقتدر اولمیەجغی ولوعلم قوتی ایلە تكلم ایتسە بیلە اصول مكالمەیە توافق ایتمیەجكی اشكاردر شمدی‌یەقدر عربی وفارسی پك چوق كتابلر تالیف اولنمش ایسەدە مخصوصا تكلم ایچون یاپلمش بر كتابە تصادف اولنمدیغندن هوسكاران لسان فارسی‌یە بر هدیە عاجزانە اولمق وایلرودە اختلاس وقت اولنور ایسە دها زیادە توسیع وتفصیل قلنمق اوزرە فارسی سؤال وجواب اصولندە بر مكالمە رسالەسی ترتیب ودرت باب اوزرە تبویب اولندی وبر متكلم ایلە مخاطب فرض اولنوب متكلمك فارسی اولەرق ایتدیكی سوال وخطابە س ومخاطبك كذلك فارسی ویردیكی جوابە ج حرفلری اشارت اولنەرق مقابلندە اولان سطرلرەدخی اهل ایرانك استعمالنە تطبیقا تركچە معنای لازمیلری یازیلوب بشقە بشقە لغتلرینی تفسیر وبیاندن صرف نظر اولندی وایراندە حین ملاقاتدە یكدیكرە سلام ویرمك سنت سنیەسی مرعی ایسەدە كوچك بیوكە واكثری پیادە آتلویە وصاحبخانە اوطوردیغی حالدە كلان مسافرە سلام ویرمك وسلامی الان دخی ینە سلام علیكم دیدرك مقابلە ایتمك واصحاب رتبەدن بولنان ذات تواضع مراد ایدر ایسە مادونی اولان شخصە سلامدە مسابقت

ایلمك

ایلمك اصوللرندن اولوب ال ایله تمنّا جاری اولمدیغندن اوطوردیغی حالده دخی رسم خوش امدی وسؤال خاطر
اکثری انحنا وسرفرو ایلمك مثللو اشارت وایما ایله ایفا اولنمق عادتلری اقتضاسندندر ولسان فصیح البیان ترکی یه
اکثری عربی وفارسی والسنهٔ سائره قارشمق مناسبتیله وسعت کامله کلدرك انواع صور مستحسنه ایله افادهٔ مرام ودزار
کونه تعبیرات خوش آینده ایله تبریك وقت وفتح مقدمهٔ کلام ممکن اولوب بیافی الفاظ ترکیه اصلیه دن استغنا حاصل
اولمشدر لکن لسان فارسی یه عربیدن ماعدا السان قارشمدیغندن ترکی قدر وسعت کلمدیکنه بناءً مکالمه لرنده لغات
اصلیه واصطلاحات قدیمهٔ مرعیه لرندن عدول ممکن اولمیه رق اثنای ملاقاتلرنده ذکری سبقت ایتدیکی وجهله سلام
وانحنا وسرفرو مثللو حالات ایله رسم ترحیبی اجرا وبعض کونه تعبیرات مخصوصه ایله استفسار حال ایدوب
مصاحبته ابتدا ایدرلر اشبو رساله درت باب اوزره تبویب اولنوب باب اولده روزمرّه مستعمل اولان تعبیرات
ایله ابتدا ومناسبت ایله اکثر لزوملی لغتلر دخی تحریر واملا اولنمشدر ومطالعه ایدنلره علم اجمالی
حاصل اولمق اوزره باب ثانیده ایرانك احوال ممالك وبلدان وکیفیت طرق
ومسافاتی بیان اولنوب باب ثالثده السنه وکتابت وشعر وانشایه دائر معرفتلرندن
بحث اولنه رق باب رابعده سؤال وجواب اصولی تسرکله عدد وحسابه دائر
وسائر لغت شتّی قید واملا اولنمشدر

باب اول

	فارسی	ترکی	عربی
س	خوش آمدید صفا آوردید	خوش کلدیکز صفا کلدیکز	جیئتم بالسرور والراحه * اهلاً وسهلاً ومرحبا
ج	صحبت شما کم نشود بخدمت شما رسیدیم	دولتکز دائم اولسون خاکپایه کلمکله تشرف ایلدک	فلتدم دولتکم حضرنا لخدامتکم و تشرفنا بتراب اقدامکم
س	احوال شما چه کونه است ملالی ندارید	کیف شریفکز نصلدر انشاالله برکدریکز یوقدر	کیف مزاجکم الشریف انشاالله تکونون خالین من الکدر
ج	الحمدلله از صحبت شما اکر ملالی هم بود از رسیدن خدمت شما رفع شد	الحمدلله سایهٔ لطفکزده برکدرمز یوقدر بالفرض اولسه بله خاکپایه کلمکله رفع اولدی	الحمدلله بظل لطفکم غیر مکدرین وبالفرضیه لوکنا مکدرین لزال ذلک من مجیئنا التراب اقدامکم
س	ناخوشئ جسمانی ندارید	وجودیکز انشاالله صحت وعافیتده در	ان شآء الله یکون وجودکم بکل صحة وعافیه
ج	الحمدلله از لطف شما	الحمدلله آثار لطفکزله	الحمدلله من تاثیر لطفکم بخیر
س	بنده را بکلی فراموش فرمودید	بنده کزی کلیا فراموش بیوردیکز	لقد نسیتم داعیکم بالکلیه

	ف	ت	ع
ج	استغفرالله شما کی ازخاطر ما فراموش خواهید شد	استغفرالله سزنزمان خاطرمزدن چیقار فراموش اولنورسکز	استغفرالله بأی زمن برحتم من فکرنا او نسیناکم
س	حقیقة من هم تقصیر دارم بخدمت شما مشرف نشدم	حقیقة بنده قصورم وار خدمتکزله مشرف اوله مدم یعنی خاکپایکزه کله مدم	حقیقة ان القصور من لدیکم اذ ما تشرفت بخدمتکم وما امکننی ان احضر لترب اقدامکم
ج	استغفرالله قصور یعنی چه شما صاحب اختیارید بنده خانه متعلق بشماست	استغفرالله قصور نه دیمک سز صاحب اختیارسکز بنده خانه سزه متعلقدر	استغفرالله ما معنی القصور انتم اصحاب الارادة ومحلی یخصکم
س	احوال مخدوم زاده ها چه گونه است	مخدوم زاده لرک کیفلری نصلدر	کیف مزاج الاولاد مخادیمکم هل انه جیّد
ج	دعاگوی شما هستند	سزک دعاجیکزدرلر	هم داعون لکم
س	احوال برادر و والده خوش است	برادر و والده کزک کیفلری ایو میدر	کیف حال الوالدة وشقیقکم هل انهما بخیر
ج	شما را دعا میگویند	سزه دعا ایده یورلر	آخذان بالدعاء لاجلکم
س	عید شریف شما مبارک	عید شریفکز مبارک اولسون	عیدکم الشریف فلیکن مبارکاً *
ج	شما را هم انشاالله این عید مبارک باشد	سزه ده انشاالله بو عید مبارک اولور	وهذا العید فلیکن ایضاً مبارکاً علیکم انشاالله
س	قدوم نورسیده مبارک باشد	نورسیده کزک قدومی مبارک اولسون	مولودکم الجدید فلیکون قدومه سعیداً

	ف	ت	ع
ج	خدا بشماهم انشاالله کرامت کند	خدا سزده‌ده انشاالله کرم ایدر	الله يهبكم كذلك
س	منصب تازه شما مبارک	یکی منصبکز مبارک اولسون	وظيفتكم الجديدة فلتكن مباركة
ج	انشاالله شماهم بمنصب خوبی سربلند میشوید	انشاالله سزده برکوزل منصب ایله سربلند اولورسکز	واء نشاالله يكن لكم وظيفة حسنة التي ترفع شانكم
س	خیلی وقت است شمارا ندیده بودم اشتیاق داشتم	چوق وقتدر سزی کورمامش ایدم اشتیاقم وارایدی	لى زمن لم انظركم وكنت مشتاقا لكم جداً
ج	من هم دلم میخواست بخدمت شما برسم ازکم سعادتی میسر نشد	بنده کوکلم استردی خدمتکزه کلمه‌یی طالعسزلکدن میسر اولمدی	انا ايضا كان قلبي يتشوقكم وانما لسوء الحظ لم يتيسر نصيب
س	مظنه در استانبول نبودید	ظلنه استانبولده دکل ایدیکز	اظن انكم ما كنتم بالاستانة
ج	خیر جایی رفته بودم تازه آمدم	خیر بریره کتمش ایدم یکی کلدم	كلا لقد كنت في مكان اخر والان قد رجعت
س	البته بمنزل خود تان پایین آمده اید	البته کندی خانه‌کزه اینمش سکزدر	من المعلوم انكم نزلتم بمحلكم المخصوصي
ج	منزل از خودم ندارم جایی مهمان شدم	کندی قوناغم یوقدر بریرده مسافر اولدم	ليس لي منزل خاص بل انا مقيم في احد الاماكن

	ف	ت	ع
س	چرا به بنده خانه تشریف نیاورده جامی دیگر رفتید	نیچون بنده خانه‌کزی تشریف ایتمیوب بشقه محله کتدیکز	لماذا توجهتم لغیر مکان وما شرفتم محلکم هاهنا
ج	چون عیال واولاد ما انجا منزل داشتند ماهم لا بد شدیم انجا پایین آمدیم	چونکه عیال واولادم اوراده ساکن ایدیلر بزده ناچار اورایه نزول ایلدک	حیث الاعیال والاولاد کانوا هنالک مقیمین لزم اکون معهم
س	خانه از برای شما ضرور است چه خواهید کرد	سزک ایچون بر قوناق لازمدر نه یاپه جقسکز	قد یلزم لکم محل فما تصنعون
ج	حالا میروم یک خانه جستجو بکنم	شمدی کیدوب بر خانه آرایه جغم	الآن انا اذهب وانظر لی بیتاً
س	میخرید یا کرایه میکنید	صاتون می آلورسکز کرا ایله می طوتارسکز	هل تشترونه او تستاجرونه
ج	اگر ارزان میجویم میخرم والا کرایه میکنم	اکر اوجوز بولورسم آلورم بولمزسم کرا ایله طوتارم	ان رأیته بثمنٍ قلیلٍ فاشتریه والا فاستکری
س	خانه‌ئیکه از برای شما ضرور است چند اوتاق داشته باشد کفایت میکند	سزه لازم اولان خانه‌نک قاچ اوطه‌سی اولسه کفایت ایدر	علی کم اوضة یجب ان یکون البیت محتویا حتی یکون کافیا
ج	اندرونی وبیرونی هفت اوطاق داشته باشد بس است	ایچروده دیشروده یدی اوطه‌سی اولسه کفایت ایدر	ان وُجِدَ بالداخل والخارج سبع اوض فیکفی

	ف	ت	ع
س	من یکخانه سراغ دارم بجهت شما کرایه بکنم	بن برخانه بیلورم سزک ایچون استکرا ایده یم	انا اعرف بيتاً فاستاجره لكم
ج	بسیار خوب حالا میرویم و می بینیم	پک کوزل شمدی گیده لم وکوره لم	مناسب جداً فالان نذهب وننظره
س	حالا نمیشود انشاالله فردا	شمدی اولمازانشاالله یارین	الان غير ممكن ان شاالله نهار غد
ج	من اکنون میروم فردا نتوانم بیایم	بن شمدی گیدرم یارین گلهمم	انا الان متوجه ونهار غد لا اقدر على المجى
س	شب اینجا بمانید	گیجه بوراده قالیکز	ابقوا عند نا هذه الليلة
ج	امشب نمیشود شب دیگرمی آیم	بو گیجه اولمز بشقه گیجه گلورم	هذه الليلة لا يمكن وانما ليلة اخرى ساجى
س	چرا میشود مگراز جایی وعده کرفته‌اند شمارا	نیچون اولمز مگر بر یره سزدن وعده مى آلدیلر	لماذا لا يمكن هل انكم اعطيتم قولاً فى محل ما
ج	بلی بیکی از دوستان وعده دادم که امشب می ایم	اوت احبادن برینه بو گیجه گلورم دیو سوز ویردم	نعم لقد اعطيت قولاً لاحد الاحباب بالحضور لعنده فى هذا المساء
س	حالا پرزود است کجا میروید	شمدی پک تیز در نره یه گیدیورسکز	الوقت باكر فاين تذهبون
ج	کار دیگرهم دارم زود باید بروم	بشقه ایشمده وار تیز کتمکلکم لازمدر	لى شغل آخر فيقتضى ان اتوجه اليه بسرعة

	ف	ت	ع
س	چه کار دارید و کجا خواهید رفت	نه ایشکز وار و نره یه کیده جکسکز	ما هی المصلحة والی این تذهبون
ج	اوّل بمسجد میروم تا نماز عصر را بگذارم	اوّل مسجده کیدرم ایکندی نمازینی ادا ایتمکه	یلزم اذهب اولاً الی الجامع لاجل صلوة العصر
س	شما باید اوّل بحمام بروید تا از خستگی راه در آیید	یول یورغونلغنی چقارمق ایچون سزه ابتدا حمامه کتمک لازمدر	ینبغی تذهبون قبلاً الی الحمام لاجل الراحه من تعب الطریق
ج	صبح بحمام رفتم	صباحلین حمامه کتدم	لقد ذهبتُ صباحاً الی الحمام.
س	نماز را اینجا بگذار	نمازی بوراده ادا ایله	فاقیموا الصلاة هاهنا
ج	وضو ندارم	ابدستم یوق	انا لستُ متوضیاً
س	افتابه بیارند دست نماز بگیرید	ابریق کتورسونلر آبدست آلیکز	فلیحضروا الابریق لتتوضوا.
ج	من آب کرم میخواهم	بن سجاق صو استرم	أریدُ ماً سخناً
س	آن هم هست بگویم بیارند	اوده وار سویلیم کتورسونلر	فهذا ایضاً موجود اقول لکی یحضروه
ج	که می آرد نوکرها اینجا نیستند	کیم کتورر اوشاقلر بوراده یوقدر	الخدم لیسوا بموجودین فمن یحضر الماَ
س	جایی رفتند حالا می آیند	بر یره کتدیلر شمدی کلورلر	قد ذهبوا الی محل والان یرجعون
ج	تا آنها بیایند من یک کردش کنم	انلر کلنجه قدر بن دولاشه یم	ادور قلیلاً لبینما یرجعون

یک دمی

	ف	ت	ع
س	یک دمی صبر بفرمایید من هم می آیم	برازیجق صبر بیوریکز بنده کلیورم	اصبر قليلاً سارجع عاجلاً
ج	شما زحمت مکشید بجای خود تـــان باشید	سز زحمت چکمه ییکز کندی یریکــزده طوریکز	لا تتعبوا سركم ابقوا مكانكم
س	چرا نرفته دم در معطلید	نیچون کتمیوب قپودیبنده معطل ســز یعنی طوریپورسز	لماذا لا تذهبون وتجلسون عند البوابه
ج	کفشیم پیـدا نیست	ایاق قابلرم یوقدر	ليس لي حذاء
س	چرا چه طور شده است	نیچون یوق نه اولمشدر	لماذا لا يوجد وماذا صار بخفك
ج	نمیدانم وقت آمدن بکفشکن کنـــدم حالا نیست	بلمیورم کلدیکم وقت پابوجلقده چقاردم شمدی یوقدر	لا اعلم حينما جيت شلحته في العتبه والان ماهو باين
س	موزه مرا بپوشید	بنم چزمه می کییکز	البسوا جزمتي
ج	خیر مال خودم را یکی برده بود حالا آورد	خیر کندیمک کینی بوی کتورمـــش ایدی شمدی کتوردی	لا ان خفي وجدته وقد كان اخذه واحد فالان احضره
س	پردور نروید	چوق اوزاق کتمییکز	لا تذهبوا بعيداً
ج	خیر نمیروم از سر کوچه برمیگردم	خیر کتمم کوشه بلشندن دونرم	كلا فقط الى قرب الزوايه وارجع

	ف	ت	ع
س	اینک پیهها آمد ند بیایید وضو بگیرید	اشته اوشاقلر کلدیلر کلیکز آبدست آلیکز	هوذا الخدم قد حضروا فتفضل توضا
ج	من خودم اینجا دست نماز کرفتم	بن کندم بوراده آبدست آلدم	قد توضیت هاهنا
س	از شیر آب نمی آمد چه کردید	موصلقدن صو کلمیوردی نه یاپدیکز	لم یأت الماء من الحنفیه فکیف صنعتم
ج	از اندرون یکقدری آب دادند	ایچرودن برمقدار صو ویردیلر	قد اعطونی من داخل مایکفینی من الماء
س	جانماز حاضر است بیایید	سجاده حاضردر کلیکز	السجادة هی حاضرة فتفضلوا
ج	من اینجا نماز کردم جانماز را تا کنند	بن بوراده نمازی قیلدم سجاده یی دوشورسونلر	لقد صلیت فلیرفعوا السجادة
س	قالیان میل دارید	نارکیله یه میلکز وارمی	هل لکم میلٌ للارکیله
ج	چرا اکرمی آرند بد نمیشود	نیچون میلم یوق اکر کتورر لر سه فنا اولمز	ولماذا لا ان کان یحضرونها فلا بأس
س	بالاخانه تشریف نمی آرید	یوقاروا اوطه یه تشریف ایتمزمیسکز	ألا تشرفون للاوضة الفوقیه (العلیا)
ج	دم در خواهم نشست	قپو دیبنده اوتوره جغم	ارید ان اجلس عند البوابه
س	بکویم فرش کنند	سویلیم دوشه سونلر	اقول لهم ان یفرشوا
ج	یک صندالی بکزرند بس است	بر صندالیه قوسونلر یتشور	فلیضعوا کرسیا فانه یکفی
س	اکرمی خواهید قهوه بپزند	اکر استرسکز قهوه پشورسونلر	ان کنتم تریدون ایعملون قهوة

	ف	ت	ع
ج	قهوه خوشم نمی اید چای بپزند	قهوه خوشمه کلمز چای پشورسونلر	انالا نبسظ من القهوه فلیعملوا چای
س	چای را حاضر کردند بیارند	چاپی حاضرلدیلر کتورسونلر	قدهیاؤا الچای ایحضرونهُ
ج	زود بیارند تاسرد نشود و شیر بنیشکم باشد	چاپوق کتورسونلر صوغومسون وطادی ازاولسون	فلیحضروه حالاً لکیلا یبرد ولیکن حلــوه قلیلاً
س	قندرا شما خودتان بیندازید	شکری سز کندیکز قویکز	انتم ضعوا السکر
ج	قدری آب لیمون هم بریزند	برمقدار لیمون صوییده قاتسونلر	فلیضعوا قلیلاً من عصیر اللیمون
س	لیمون هست بدست خودت بیفشار	لیمون وار در کندی الیکزله صقیکز	اللیمون حاضر فانتم اعصروهُ
ج	ببرید و بدادند	کسوب ویرسونلر	فلیقطعوا ویجیؤا به
س	بنده سوای شیر توی چای چیز دیگر نمیریزم	بنده کز سوددن غیری چایک ایچنــه بشقه شی قویمام	انالا اضع شیأ فی الچای غیر الحلیب
ج	بسیار خوب من هم با شیر میخورم	چوق کوزل بنده سود ایله ایچرم	مناسب جداً وانا اشربه ممزوجاً بالحلیب
س	اکر بقضا میل دارید حاضر است	اکر طعامه میلکز وار ایسه حاضردر	اذا کان لکم قابلیة للاکل فهو حاضرٌ
ج	ماخیر امروز نهار را دیر خوردم	شهدی استمم بوکون ظهر طعامن کچ یدم	کلا ن لا ارید لانی الیوم تغذیت بعد الظهر
س	شام را کی بیارند	اخشام طعامنی نزمان کتورسونلر	متی ترغبون حضور العشآء

	ف	ت	ع
ج	یک ساعت از غروب گذشته بیارند	برساعت غروب کچنجه کتورسونلر یعنی ساعت برده کتورسونلر	الساعة واحدة بعد المغرب
س	حالا ساعت چند است	شمدی ساعت قاچدر	کم الساعة الان
ج	بغروب دو ساعت و نیم مانده است	غروبه ایکی بچق ساعت قالمشدر یعنی ساعت طقوز بچقده در	تسعة ونصف ای باقی ساعتانِ ونصف للمغرب
س	ساعت شما تند است	سزک ساعتکز ایلرودر	ساعتکم مستبقة
ج	ساعت من تند نمیرود گاه است کُند باشد	بنم ساعتم ایلرو کتمز احتمالدر کیرو قاله	ساعتی لا تستبق وربما تقصر
س	بنده چنان گمان میبرم که شما دیشب ساعت را کوک نکردید	بنده کزاویله ظن ایدرمکه سزدون کیجه ساعتی قورمدیکز	انا هکذا اظن انکم ما دورتموها امس مساء
ج	اکر کوک نکرده بودمی حالا نمیرفت می ماند	اکر قورمامش اولیدم شمدی ایشلمز طورردی	لو کنت ما دورتها لکانت واقفة الان لا تشتغل
س	طعام را آورند سر میز می نشینید یا در خوانچه میخورید	طعامی کتوردیلر ماسایه می اوتورر سکز یعنی ماسا اوزرنده می یاخود طابلده می یرسکز	قد جاؤا بالطعام فهل ترغبون الجلوس على السفرة او تاکلون على المآيدة

	ف	ت	ع
ج	سفره از همه بهتر در ایران بیشتر چنین میخورند	سفره هپسندن ایوا ایرانده ده اکثری بویله یرلر	السفرة احسن وفی بلاد العجم اکثرهم هکذا یاکلون
س	در بین قضا میوه خوردن عادت دارید	اثنای طعامده میوه یمک عادتکزمیدر	هل لکم عادة تاکلون الفاکهه مع الطعام
ج	خیر در ایران میوه با قضا نمی خورند	خیر ایرانده طعام ایله میوه یمزلر	لا فی بلاد العجم لیس لهم عادة هکذا
س	شما کم بخورید بکویم خربزه وهندوانه پاره کنند وانکورهم بیارند	سز ازییکز سویلیم قاون وقارپوز کسسونلر واوزمده کتورسونلر	انتم تاکلون قلیلا فاقول لهم ان یکسروا البطیخ الاخضر والاصفر ویحضروا عنبا
ج	اکر میخواهید سیب وکُلابی وبه هم بجویندو بیارند	اکر استرسکز الما وامرود وایواده بولسونلر کتورسونلر	وان کنتم تحبون التفاح والنجاص والسفرجل فلیحضروه
س	آلوبالو پیدا نمیشود	وشنه بولنمزمی	الا یوجد کرز اخضر
ج	تازه اش خیر وقتش کذشته است اکر خشکش میخواهید کیلاس وتوت هم هست باهم بیارند	تازه سی خیر بولنمز وقتی کچمشدر اکر قوریسنی استرسکز کرازودوتده واردر برابر کتورسونلر	لا یوجد لان الوقت مضی فان کنتم تریدون من الکرز والتوت فیحضرونهما سویة
س	بنده که دکان میوه فروشی ندارم این قدر میوه را چه بکنم	بنده کزک مناودکانم یوق یا بوقدر میوه یی نه یپایم	لیس عندی دکان خضری فماذا اصنع بکل هذه الفاکهه

	ف	ت	ع
ج	روی سفره بگذرند باشد اگر ما نمی خوریم بچه ها میخورند	سفره اوستنده قویسونلر طورسون اگر بز یمزایسک اوشاقلر یرلر	فليضعوها على السفرة واذا لم ناكل فالخدم ياكلون
	از برای انها هم احتياط بايد كرد تا ناخوش نشوند	انلر ایچون ده احتیاط لازمدر که کیفسز اولمیه لر	ولازم نلاحظ صحتهم كيلا يمرضون
س	آب استانبول گوارا است مترس	استانبولك صويي هاضمدر قورقمه	ماء الاستانه هاضم فلا تخف
ج	چنین است ولیك آب وهوای اینجا بمن سازش نكرد	بويله درلكن بورانك آب وهواسى بكا يرامدى	حقيق ذلك لكن الماء والهواء هنا لا يلايمان صحتى
س	چه نوع قضا ميخواهيد پيش شما بگذرند	نه درلو يمك استرسكز اوكيكزه قويسونلر	اى طعام ترغبون ان يوضع قدامكم
ج	هم كدامكه خفيف است وزود تحليل ميرود انرا ميخواهم	هر قنغيسى خفيف و تيز هضم اولورايسه انى استرم	الطعام الخفيف والمنهضم حالاً فاريده
س	از شيرينيها هم بخوريد وافشره ها راهم ميل بفرماييد خصوصا افشره ليمون وافشره اب غوره از براى نشاندن حرارت بسيار خوبست	طاتلولردن ده ييكز وشربتلره ميل بيوريكز خصوصا ليمون شربتى وقورق شربتى حرارت باصدرمق ايچون چوق گوزلدر	تفضلوا كلوا من المحليات والاشربة خصوصا شراب الليمون والحصرم اللذان يطفئان الحرارة جيداً

	ف	ت	ع
ج	دیکر سیر شدیم هیچ چیز نمی خواهیم سفره بردارند	ارتق طویدق هیچ برشی استمیز سفره‌یی قالدرسونلر	لقد شبعنا ولا نرید شیا فلترفع السفره
س	اکر از مکیفات بچیزی معتادید بیاورند	اکر مکیفاتدن برشی معتادیکز ایسه کتورسونلر	ان کان لکم عادة ببعض المکیفات فلیحضروهُ
ج	خیر سابقا استعمال میشد لیکن چندیست متروک است	خیر سابقده استعمال اولنور ایدی لیکن نیجه زماندر متروکدر	فی السابق کان مُستعملاً ولکن منذ مدةٍ مستطیلة قد ترک
س	من هم مدتیست موقوف کردم	بنده برمدتدر براقدم	وانا ایضاً منذ مدةٍ قد ترکته
ج	خوب کرده اید خلاف شرع انور است	کوزل ایتمش سکز شرع انورک خلافیدر	حسناً فعلتم لانه مخالفٌ للشرع الانور
س	شربتدار بستنی ساخته است رغبت دارید بیارند	کیلارجی طوکدرمه یاپمشدر رغبتکز وار ایسه کتورسونلر	ان الکیلارجی قد صنع بوزةً فان حسن لکی یحضرها
ج	سوای بخماست هرکدام نوع بستنی که باشد میخورم	یوغرت طوکدرمه سندن بشقه هر قنغیسی درلو طوکدرمه اولور ایسه یرم	غیر بوزة الحلیب ای بوزةٍ کانت آکل منها
س	هوا تاریک شد شمعدان بیارند	هوا قرانلق اولدی شمعدان کتورسونلر	لقد صار الوقت معتم هل یاتون بقبسٍ
ج	چراغ ضرور نیست ماهتاب است	موم لازم دکل مهتابدر	حیث ضوا القمر فلا یلزم شمعة

	ف	ت	ع
س	بیارند وروشن نکنند	کتورسونلرده یاقماسونلر	فلیحضروها غیر مشعولة
ج	در پایش کلکیرهم بکذرند	دیبنه موم مقراصیده قویسونلر	وعلى قاعدة الشمعدان فلیضعوا مقص
س	اسباب چایی راهم اینجا اوردم	چای طاقمنیده بورایه کتوردم	لقد احضرت آلة الچای
ج	خوب کردید صبح پیش از آمدن شماد رست بکنم	کوزل ایتدیکز صباحلین سز کلمزدن مقدم حاضر ایده یم	قد صنعتم حسنا وصباحا قبل ان تحضروا یکون الچای حاضرا
س	اکر خوابتان می آید رخت خواب بیارند	اکر اویقوکز کلور ایسه یتاق طاقمی کتورسونلر	ان کان النعاس جاکم فلیحضروا الفرشة
ج	رخت خوابرا بیارند و بیندازند هر وقت که بخواهم خواهم خوابید	یتاغی کتورسونلر و یاپسونلر هر نه وقت استرسم اویورم	فلیحضروها ویصلحوها حینما اریدانام
س	هوا سرد ست اکر ضرور است دو کاف بیارند	هوا صوقدر اکر لازم ایسه ایکی یورغان کتورسونلر	ان الهوا بارد فان کان لازم لیاتسوا بلحافین
ج	خیر من پوشن خود را خوردم یکی کفایت میکند	خیر بن کندی کیه جکمی ایجدم بری کفایت ایدر	لا لقد شربت ما یدفینی فلحاف واحد یکفینی
س	توی اوطاق منقال هم بکذرند	اوطه ایچنه منقالده قویسونلر	ولیضعوا ایضا فی الاودة کانونا

بسیار

	ف	ت	ع
ج	بسیار خوب کاه است برخیزم و قلیان بکشم	پك كوزل احتمال درقالقوب نارکیله ایچهرم	مناسب جدا الربما اقوم فاشرب نارکیلة
س	در بخاری هم اتش هست	اوجاقده ده آتش واردر	يوجد في الكانون نارٌ
ج	اتش بخاری مصرف ندارد همه خاکستر شده است	اوجاغك اتشی ایشه یرامز بتون کل اولمشدر	نار الكانون لا تنفع لشيٍ لانها قد صارت رماداً
س	انبور را پهلوی منقال گذاشتم	ماشایی منقالك یاننه قویدم	الملقط قد وضعته بجانب المنقل
ج	درست نگه کنید زگال بو نداشته باشد	رابطه لو باقیکز کمورك ققوسی اولمسون	احترسوا حتى لا تكون رايحة الفحم
س	صبح کی بر میخیزید	صباحلین نزمان قالقارسکز	صباحاً ای وقت تستيقظون
ج	هوا روشن نشده پا میشوم	هوا ایدنلق اولمدن قالقارم	قبل انبلاج الفجر
س	چرا زود بر میخیزید مگر جایی خواهید رفت	نیچون چابوق قالقارسکز مگر بر یره می کیده جکسکز	لماذا تعجلون بالقيام هل تريدون الذهاب الى مكان
ج	بلی بشکار میروم امشب زیاد نباید نشست	اوت یارین آوه کیده جکم بو کیجه چوق اوتورمق لازم دکل	نعم في الغد اذهب الى الصيد و بهذه الليلة لا يلزم ان نطيل السهر
س	بسیار خوب چه وقت سوار می شوید	پك کوزل نو وقت سوار اولورسکز	حسن جداً اي وقت تركبون

	ف	ت	ع
ج	شبکیر سوار میشوم	کیجه دن سوار اولورم	سار کب لیلاً
س	هوا بسیار سرد ست چرا شبکیر میکنید	هوا چوق صوقدر نیچون کیجه دن سوار	الهوا شديد البرد فلماذا تسيرون ليلاً
ج	اکر شبکیر نکنم فردا بشکارکاه نمیرسم	اکر کیجه دن کتمزسم یارین شکار محلنه وارهمم	ان كنت لا اذهب صباحاً فلا يمكنني نهار غد الوصول لمحل الصيد
س	چه شکار میکنید	نه آولار سکز	ماذا تصيدون
ج	آهو شکار میکنم	جیلان آولارم	اتصيد غزلاناً
س	با تازی یا تفنک	تازی ایله می تفنک ایله می	أصيادٌ بالكلب ام بالبارودة
ج	خیر تازی همراه میبرم	خیر تفنک ایله دکل برابر تازی کوتوررم	ليس بالبارودة قد احضرت معي كلباً
س	اکر خدمتی هست بفرمایید بندکی بکنم	اکر بنده کزه کوره بر خدمت وار ایسه امر بیوریکز	ان كان يوجد لي خدمة فامروا
ج	لطف دارید اکر زحمت نباشد عرض کنم	لطف بیوررسز اکر سزه زحمت اولمز ایسه افاده ایده یم	ادام الله لطفكم فسافيدكم ان كان لا يصير لكم ثقله
س	منت دارم هرچه بفرمایید از آن قرار رفتار کنم	جانمه منت هر نه بیوررایسه کز او لوجهله حرکت ایدرم	ياحبذا و كلما تامرون بدفاني مطيع له

	ف	ت	ع
ج	آول زين دار را احضار و سفارش كنيد	ابتدا سايسى چاغروب سپارش ايديكز	اولاً استدع السايس ووصّه
س	چه سفارش كنم	نه سپارش ايده يم	ماذا انبّه عليه
ج	بكوييد زين و بركهارا وارسى بكند اكر كسسته و شكسته و بسته داشته باشد تعمير و مرمت كند	سويليكز اكروطا قملره دقت ايتسون اكر اوزلمش و قريلوب بوزلمش و ارايسه تعمير و مرمت ايتسون	قل له ان يفحص وينظر جيداً بالسروج والطاقم ان كانوا مكسرين او معكسين فليصلحهم
س	مكر زين و بركهاى شما كهنه است	مكر اتلركزك اكروسائرطاقملرى اسكيدر	فاذاً كل كسوة خيولكم هى عتيقه
ج	خير كهنه نيست وليك تازه از راه امدم احتياط لازم است	خير اسكى دكلدر وليكن يكى يولدن كلديكمدن احتياط لازمدر	ليست عتيقه ولكن حيث يكون مسرورى بطريق لا اعرفه فيلزم الاحتراس والتوقى
س	شما كدام اسب را سوار ميشويد	سز قنغى اته سوار اولورسز	اىّ جواد تركبون
ج	هر كدام كه رهوار و راهش خوب باشد انرا سوار ميشوم	هر قنغيسى رهوان ويولى ايو ايسه اكا سوار اولورم	ما كان رهواناً ومشيه جيد فاركبه
س	بنده يك اسب دارم بسيار خوش راه و ارام است و هركز سكندرى نميخورد انرا سوار بشويد راحت ميكنيد	بنده كزده برات وار غايت يولى ايو ويواشدر واصلا قايمسى وتوكه زيمسى يوقدر اكا سوار اولكز راحت ايدرسز	انا عندى حصان مشيه حسن وهادء ولا يصفح ابداً اركبوه فترتاحون

	ف	ت	ع
ج	این چه کونه میشود اسبهای شما همه خام اند چراکه در ایام علف خوردن نکردانیدند	بو نصل اوله بلیورسزک اتلریکز بتون خامدرلر نیچونکه چایرید یکی وقتلرده کزدرمدیلر	وکیف یکون ذلک مع ان خیولکم جحوشة وغیر مروضة قط وحینما کانت فی الربیع ماروضوها
س	خیر همچنین نیست من قدغن کرده بودم که در وقت سبزخوردن اسبهای سواری مرا هرروز بکردانند	خیر بویله دکلدر یعنی خام دکلدرلر بن تنبیه ایتمشیدم که چایرید کلری وقت بنم بنک حیوانلریمی هرکون کزدرسونلر	لیست هی غیر مروضة کما تزعمون اذا نی قد نبهتُ وقت الربیع بان کل یوم یظبعون الخیول التی تکون ارکوبی
ج	مال من وشما توفیر ندادر فردا کدام راکه دلم میخواهد سر میشوم	سنکله بنم مالمک فرقی یوقدر یارین هر قنغیسنی جانم استرسه اکا سوار اولورم	لا یوجد فرق فیما بین الذی یخصکم وبین الذی یخصنی غدا ارکب الحصان الذی یجی علی کیفی
س	اکر فردا باران باشد باز بشکار میروید	آکر یارین یغمور اولورسه ینه آوه کیدرمیسز	اذا نزل المطر نهار غد هل تتوجهون الی الصید
ج	چرا نمیروم من از خدا میخواهم که فردا بارش باشد	نیچون کتمم بن اللهدن استرمکه یارین یاغش اولسون	فلماذا لا اتوجه وانا اطلب من الله ان یکون مطر

ف

س ازباران بشما چه فائده

ج چون زمین گل میشود اهوان نمیتوانند بدوند سگهای شکاری ازعقبشان زود میرسند

س برف باشد چه گونه

ج این هم خوبست خصوصا در روزهای برف شکار کبک بسیار لذت دارد

س مارا هم همراه بشکار ببرید

ج خیر زحمت میکشید شمارا نمیبرم

س مارا نمیبرید پس بچه کار میروید بمضمون این فرد

ت

یغموردن سزه نه فائده

برچامور اولور جیلانلر قاچه میوب آو کلبلري ارقه لرندن چاپوق یتشورلر

قار اولورسه نصل

اوده کوزلدر خصوصا قارلی کونلرده ککلیک اوی پک صفالودر

بزیده برابر آوه کتوریکز

خیر زحمت چکرسز سزی کوتورمم

بزی کتورمیه جکك اولدیغکز حالده آوه کیدوب نه یاپه جقسکز بو بیتك مضمونی اوزره

ع

ماذا تستفیدون من المطر

لان الارض تصیر موحلة والغزلان لا یقدرون علی الهرب فکلاب الصید یمسکوهم حالاً

واذا صار ثلج

فذاك حسنٌ اذ ان فی ایام الثلج صید الحجال یفرح جدًا

خذونا ایضًا معکم الی الصید

یصیر لکم ثقلة فلا آخذکم

ان کنتم لا تصحبونا معکم فماذا تصنعون بذهابکم الی الصید حسب مضمون البیت الاتی

بيت

سحر آمدم بكويت بشكار رفته بودى	سحر كويكه كلدم آوه كتمش ايدك
توكه سك نبرده بودى بچه كار رفته بودى	سنكه برا بر كلب كوتورمامش ايدك آوه نيه كتمش ايدك

حضرنا دارکم سحراً فقالوا * مضى للصيد فاستوجبت عتبى
اذا كنتم توجهتم لصيد * لماذا تذهبون بغير كلب

ج	اين بيت را بسيار مناسب مقام خوانديد شما راهم ميبرم	بو بيتى پك مقامه مناسب اوقوديكز سزيده برا بر كوتوريرم	حيث انكم قد قلتم هذا البيت بمحله فانا اصحبكم معى
س	من هم امشب سركاري دراسباب سوارى بكنم	بنده بو كيجه ات طاقملرينك تسويه سنه دائر ايشلريمى كوره يم	انا بهذه الليلة اعتنى فيما يخص تسوية اهبة الحصان
ج	ببينم فردا چه كونه ميشود	كوره لم يارين نصل اولور	فلننظر غدا كيف يصير
س	خوابم كرفت ديكر من به اوطاغ خودم ميروم	بنى اويقو باصدى آرتق كندى اوطه مه كيده يورم	لقد جانى النعاس فانا اذهب الى الاودة
ج	دررا پيش كنسيد كه كس نيايد	قپويى چككك كه كمسه كلمسون	اغلق الباب حتى لا يجى احدٌ

	ف	ت	ع
س	صبح شد بیدار نمیشوید	صباح اولدی اویانمزمیسکز	لقد صار الصباح أفما تفيقون
ج	من خیلی وقت است بیدار شدم	بن چوق وقتدر اویانه‌لی	لي زمان وانا صاح
س	تنها دلتان تنگ نشد	تنهاجانکز صقلمدیمی	ألا تضجرون من الوحدة
ج	کتاب میخواندم قاعدهٔ من چنین است هرشب دو سه ساعت بطلوع آفتاب مانده بیدار میشوم کتاب میخوانم	کتاب اوقوردم بنم قاعده‌م بویله در هرکیجه طلوع آفتابه ایکی اوچ ساعت قاله اویانور کتاب اوقورم	كنت اقرى كتابا وطريقتي هي هكذا في كل يوم قبل بزوغ الشمس بساعتين ثلاثة افيق واقرأ
س	از کتاب خواندن سیر نمیشوید	کتاب اوقومادن اوصانمزمیسکز	ألا تضجرون من قرأة الكتب
ج	استغفرالله آدم هیچ از کتاب خواندن سیر میشود مگر جاهلانیکه از مطالعهٔ کتاب لذت نبرده باشد انها اوقات خود شانرا بچفنگ گفتن وبازی کردن وغیبت کردن میگذارنند خصوصا اکثری ازیشان بدوچیز مبتلا	استغفرالله آدم هیچ کتاب اوقومادن اوصانورمی مکر شول جاهللرکه کتاب مطالعه سندن لذت المامش اوله‌لر انلر وقتلرینی لغویات سویلمک واوبون اوینامق وغیبت ایتمک ایله کچوررلر خصوصا انلرک اکثریسی ایکی شیئه مبتلا	استغفر الله هل يضجر من قراة الكتب الا الجاهلون الذين ليس لهم لذة بمطالعة الكتب الذين يقطعون وقتهم بالهزو واللعب والتكلم بالنميمة وعلى الخصوص ان اكثرهم مبتلون بشيئين اثنيهما مانعين لاكتساب الكمالات

ف

مستند که هردو مانع اکتساب کمالات

س — بفرمایید آن دو چیز را ماهم بدانیم

ج — این مشهور است یکی شرب العشیات
وان دیکر نوم الغدیات
یعنی اول شبها را بعشرت وسحرها را
بخواب غفلت کذرانیدن

س — خوب فرمودید دوراست کفتید حرف شما
بمن اثر کرد
بعد ازین این قاعده را من هم عادت
خواهم کرد

ج — این هم شرط دارد چون ماها نوکرستیم
موظف وهریکی ما ان
ازطرف دولت علیة مامور بکاری شده یم
اول لازم است که

ت

درلرکه ایکیسیده مانع اکتساب
بیوریکز اوایکی شیئی بزده بله لم
بومشهوردر بری شرب العشیات واو
بری نوم الغدیات
یعنی اخشاملری عشرت ایله وسحرلری
خواب غفلت ایله کچورمک
کوزل بیوردیکز وطوغری سویلدیکز
سزک سوزیکز بکا تأثیر ایلدی
بوندنصکره بوقاعده یی بنده عادت
ایده جکم
بونکده شرطی واردر چونکه بزلر موظف
بنده لرز وهر بریمز
طرف دولت علیه دن بررایشه مأمور
اولمشزدر ابتدا لازمدر که

ع

تفضلوا وافهمونا هذين الشيئين
هما مشهوران احدهما شرب العشيات
والاخر نوم الغدوات يعني يقضون
المسا بالعشرة والمزاح والصباح بنوم
الغفلة
حسنا افدتم وبالواقع تكلمتم فكلامكم
قد أثر بي ومنذ الان وصاعدا أنا اتبع
هذه القاعدة
وهذا ايضا له شروط حيث انا نحن
اصحاب وظيفة وكل منا له مامورية من
طرف الدولة العلية فاولا ينبغي ان
نطلع من حق تلك الوظيفة وبعده

ف

ازعهدهٔ آن کار برایيم بعد ازان اگر
فرصت شود و دستهان خالی شود
آن وقت بخواندن و نوشتن مشغول
بشویم اگر شما مأمور بکاری نیستید
و وجه معاشتان هم پا برجاست دیگر بروا از
صبح تا شام و از شام تا صبح
کتاب بخوان و هنر بیاموز و معرفت پیدا

س شما امشب کتاب را کجا پیدا کردید
در اوطاغ نبود

ج نزد خودم یک جنگ بود بسان نگاه
میکردم

س من آمدم شمارا در تاریکی یافتم چه طور
کتاب میخواندید

ت

اوایشک عهده سندن کلدلم اندنصکره
اکر فرصت اولورواليمز بوش قالورايسه
اوزمان اوقومغه ویازمغه مشغول اوله لم اکر
سز برایشه مأمور دکل ایسه کز
و وجه معاشکز اویغون ایسه ارتق کیت
صباحدن اخشامه قدر و اخشامدن
صباحه قدر
کتاب اوقو وهنر اوکرن و معرفت پیدا ا

سز بوکیجه کتابی نره ده پیدا ایتدکز
اوده ده یوغیدی

کندی یانمده بر مجموعه وار ایدی اکا نظر
ایدردم

بن کلدم سزی قرانلقده بولدم نصل
کتاب اوقویه بیلوردیکز

ع

ان وجد فرصة وخلونا من الشغل حينئذ
نعتني بالكتابة والقراءة فان كنتم لستم
متعلقين بمأمورية ومعاشكم كافٍ اذهبوا
اذاً من الصباح لحد المسا ومن المسا
الى الصباح أقروا وتعلموا صنعة
وحصلوا معرفة

في هذا الليل كيف وجدتم الكتاب لانه لم
يكن ايضاً في البيت

كان عندي مجموعي وكنت انظر به

حينما حضرت قد وجدتكم في الظلمة
فكيف كنتم تقدرون ان تقروا

	ف	ت	ع
ج	پیش از تشریف آوردن شما خواستم سر شمعرا بگیرم	سز تشریف ایتمزدن مقدم مومك باشنی آلمق استدم	قبل ما شرفتم اردت ان اقص راس الشمعة فكانت تنطفي وما افتكرت بعد ان اشعلها
	از قضا شمعرا خاموش کردم دیگر بروشن کردنش نپرداختم	ازقضا مومی سوندردم اونی یاقه یم دیمدم	
س	بسیار زود برخاسته اید مگر خوابتان نبرده بود	پك اركن قالقمش سکز یوخسه اویو یامدیکزمی	هل صحيتم باكرًا ام ما رقدتم
ج	بجهت تبدیل مکان قدری بیخوابی کشیدم	تبدیل مکان جهتیله برمقدار اویقووسزلق چکدم یعنی یریمی یادیرغادم	حيث قد غيّرتُ المكان فتقلّقتُ قليلاً
س	ان شاالله نه جاییدید	ان شاالله اوشومدیکز	ان شاالله ما تكونون بردتم
ج	جاییدن کجا عرق کردم	اوشومك نرده ترلدم بله	كيف يكون البرد مع اني عَرِقتُ
س	هوا خنک بود من سرما خورده ام	هوا سرین اولدیغندن بن صوغوق آلمشم	انا قد بردت نظرًا البرودة الهواء
ج	احتمال است روا زخوابیده اید	احتمال اوستی اچق اویومشسکز در یعنی اوستوکزه برشی اورتمامشسکز در	لربما تكونون نمتم بدون غطا ومكشفين

	ف	ت	ع
س	نهار قالیان میخورید از برای شما بیارند	قهوه التی یرایسه کز کتور سونلو	ان كنتم ترغبون فليحضروا الترويقة
ج	خیر نمیخورم زحمت زیاد دادم مرخص میشوم و میروم	خیر یمم سزی پک تعجیز ایتدم ارتق رخصت ویریکز کیده یم	لا لقد اتعبت سركم فان حسن لديكم اتوجه
س	مشرف فرمودید	مشرف بیوردیکز یعنی بو کیجه بزی ممنون ایتدیکز	لقد شرفتمونا * انستم وشرفتم *
ج	خدا حافظ شما	اللهه امانت اولیکز یعنی اللهه اصمارلدق	الله يحفظكم
	لطف شما زیاد	لطفکز زیاده اولسون	الله يزيد لطفكم

(باب ثانٍ)

	ف	ت	ع
س	چند سال است کجا تشریف داشتید	قاچ ییلدر نره یی تشریف ایتمش ایدیکز یعنی نره ده ایدیکز	این کنتم منذکم سنة

	ف	ت	ع
ج	بنده دوسال و نیم است در ایران بودم	بنده کز ایکی بچق ییلدر ایرانده ایدم	كنت في العجم منذ سنتين ونصف
س	بنده نشنیده بودم در کدام سال رفته بودید بایران	بنده کز ایشتمامش ایدم قنغی سنه کتمش ایدیکز ایرانه	انا ما سمعت اية سنة ذهبتم الى العجم
ج	چون بنده دو دفعه رفتم دفعهٔ اوّل که هزار و دویست و پنجاه و یک بود رفتن و برگشتن بنده پانزده ماه طول کشید بعد در اواخر پنجاه و دو ازینجا باز بایران عزیمت کردم امسال که هزار و دویست و پنجاه و پنجست در ماه ربیع الاول وارد استانبول شدم این دفعه هم مدت سفرمان بیست و هفت ماه است	چونکه بنده کز ایکی دفعه کتدم اولکی دفعه بیک ایکیبوز اللی برسنه سی ایدی عزیمت وعودت بندکا ندم اون بش آی ممتد اولدی صکره اللی ایکی اواخرنده بورادن ینه ایرانه عزیمت ایدوب بوسنه که بیک ایکیبوز اللی بشدر ماه ربیع الاولده استانبوله وارد اولدم بو دفعه دخی مدت سفرمز یکرمی یدی آیدر	داعيكم ذهبت مرتين الى العجم المرة الاولى سنة الف ومايتين وواحد وخمسين ذهابا ومكثا وايابا خمسة عشر شهرا وبعده في اواخر سنة اثنتين وخمسين ايضا توجهت من هنا الى العجم وفي سنة الف ومايتين وخمسة وخمسين في شهر ربيع الاول كان رجوعي الى اسلامبول وهذه المرة مدة سفرنا هي سبعة وعشرون شهرا
س	از برای چه کار رفته بودید بایران	ایرانه نه مصلحت ایچون کتمش ایدیکز	لاي مصلحة كان ذهابكم الى بلاد العجم
ج	کاری نداشتم همین از برای سیاحت	برایشم یوغیدی همان سیاحت ایچون	لم يكن لي شغل ما بل توجهت لاجل

	ف	ت	ع
	رفتم	کتمشدم	السیاحة فقط
س	راستش نمیکویید شما از طرف دولت علیه مأمور مستقل بودید رفتید	طوغروسنی سویلمیورسکز سز طرف دولت علیه دن مستقلاً مأمور اولوب کتدیکز	انتم لا تتکلمون الحقیقة لانه لا بدّ ما انکم تکونون قد توجهتم بمأموریة مخصوصة من طرف الدولة العلیة
ج	دیکر تفصیلش ضرور نیست آرزوی سیر وسیاحت کردم رفتم	ارتق تفصیل لازم دکل سیر وسیاحتی آرزو ایدوب کتدم	النتیجه لا یلزم تطویل کلام انا توجهت بقصد السیاحة والتفرج
س	سیاحت چه فائده دارد که شما اختیار کردید و بغریبی راضی شدید	سیاحتک نه فائده سی وار که سز اختیار ایدوب غریبلکه راضی اولدیکز	ای فایدة ینتج من السیاحة حتی انکم رضیتم أن تتغربوا
ج	این چه حرفست جان من فوائد سیاحت بسیار است	بو نه سوزدر بنم جانم سیاحتک فائده سی چوقدر	ما هذا الکلام یا عزیز ان السیاحة لها فائدة کثیرة
س	بکویید ماهم بدانیم	سویلیکز بزده بلهلم	تکلموا حتی نحن ایضاً نعلم
ج	چشم شمارا خالی بکنم اکر صداع نمی آرد	باش اوستنه سزی آکاه ایدهیم اکر باش اغریسی ویرمزسه	علی الراس والعین ان کان لا یزعج سامعکم فاشرح لکم
س	بفرمایید خوش وقت وخوشحال میشوم	بیوریکز ممنون ومسرور اولورم	تفضلوا واصیر لکم ممنون

ج

ف

شما نمیدانید که عرفا نیز تا سیاحت
نمیکنند کامل نمیشوند
انسان بسیر و سیاحت پخته میشود و بهمه
چیز آشنایی حاصل میکند
اگر سیاحت عادت نشده بود احوال
جهانرا بما ها که خبر میداد
احوال ممالک دیار بسیاحت دانسته
میشود شما نشنیدید که اهل اوروپا
بسبب سیر و سیاحت چه قدر مملکتها
جستند و بدست آوردند مثل
امریقا که
یکی از چار اقسام زمین است که بنام
آوروپا و آسیا و افریقا و امریقا معروف
است

ت

سز بلمزمیسکز که عارفلر دخی سیاحت
ایتمینجه کامل اولمزلر
انسان سیر و سیاحت ایله پخته اولور
و هر شیئه آشنالق حاصل ایدر
اگر سیاحت عادت اولمیه ایدی احوال
جهانی بزلره کیم خبر ویرر ایدی
احوال ممالک و دیار سیاحت ایله
بلنور سز ایشتمدیکزمی که اهل اوروپا
سیر و سیاحت سببیله نقدر مملکتلر
بولدیلر و اله کتوردیلر امریقا مثللو که بو
زمینک درت اقساماندن بری درکه
آوروپا و آسیا و افریقا و امریقا نامیله
معروفدر

ع

ألا تعلمون ان العرفا بدون السياحة
لا يصيرون كاملين والانسان بالسفر
والسياحة يصير رزيناً وعارفاً لكل شي فلو
لم يكن عادة للسياحة فمن كان يخبرنا
عن احوال الدنيا ومع السياحة تنفهم
كيفية الممالك والاماكن اما سمعتم ان
اهل بلاد اوروبا بواسطة السفر والسياحة
كم قد وجدوا من الممالك وحصّلوها
نظير بلاد آمريقا التي هي احدى اربعة
اقسام المسكونة المعروفين تحت تسمية
آوروبا وآسيا وافريقا وامريقا

ایران

	ف	ت	ع
س	ایران ازین اقسام چهارگانه درکدام قسم است	ایران بو درت اقسامدن قنغسی قسمده واقعدر	بلاد العجم فی ای قسم هی من هذه الاقسام الاربعة
ج	در اسیاست و ایران نیز منقسم بپنج قسم است که اذربایجان وعراق وفارس وخراسان وطبرستان میگویند ودرهر قسمش چندین شهرهاست که هریکی یک ایالت شمرده میشود	اسیاده در ایراندخی بش قسمه منقسمدر که آذربایجان وعراق وفارس وخراسان وطبرستان دیرلر وهربر قسمده نیجه شهرلروار درکه هربری برایالت اعتبار اولنور	هی فی بلاد قسم آسیا والعجم ایضا یقسم الی خمسة اقسام وهم اذربیجان والعراق وفارس وخراسان وطبرستان وکل من هذه الاقسام الخمسة یحتوی علی مدن عدیدة وکل مدینة بمقام مقاطعة
س	ازین اقسام پنجگانه کدام بزرگتر است	بو بش اقسامدن قنغیسی زیاده بیوکدر	ای اکبر من هذه الاقسام الخمسة
ج	عراق از همه واسع تراست	عراق جمله دن زیاده واسعدر	ان العراق هو الاوسع من الاخرین
س	عراق عرب داخل باین قسم است یانه	عراق عرب دخی بو قسمده داخلمیدر یوخسه دکلمیدر	عراق العرب هل هو داخل بهذا القسم ام لا
ج	خیر عراق عرب جداست واین عراق عجم است که بهترین	خیر عراق عرب آیریدر وبو عراق عجمدر که ممالک ایرانک	کلا بل عراق العرب هو وحده وعراق العجم هو المحل الاحسن من ممالک

ف	ت	ع
ممالك ايران است وطهرانكه پايتخت ايران است	اك اعلا محليدر وطهرانكه پايتخت ايراندر	العجم وطهران التي هي تخت حكومة لايروان داخلة ايضا بعراق العجم
اين هم داخل عراق عجم است	اودخي عراق عجمه داخلدر	
عراق عرب كدام است	عراق عرب قنغيسيدر	اي هو عراق العرب
بغداد و مملكتهاكه متعلق بحكومت بغداد است سهده را عراق عرب ميكويند كه	بغداد و بغداد حكومتنه متعلق مملكتلرك جملهسنه عراق عرب ديرلركه	هو بغداد وكامل الممالك المتعلقة بحكومة بغداد تسمى عراق العرب تحت
درزير تصرف دولتعليهٔ عثمانيه است	دولتعليهٔ عثمانيه نك زير تصرفندهدر	تصرف الدولة العلية العثمانية
عراق عجم چند شهر دارد ومشهورهاش كدام است	عراق عجمك قاچ مملكتي واردر ومشهورلري قنغيلريدر	كم مملكة يوجد لعراق العجم وماهن المشتهرات
عراق خيلي محالات وقصبات دارد ليك شهرهاي مشهورش اينست كه ذكر كرده ميشود	عراقك خيلي قضا وقصبهلري واردر ومشهور شهرلري بونلردركه ذكر اولنور	العراق له قصبات وامصار وضيع كثيرة والمدن المشهورة هي الاتي ذكرها
طهران * اصفهان * كاشان * قم * همدان		طهران اصفهان كاشان قم همدان

ف

* قزوین * زنجان * نهاوند * سنندج
* کرمانشاهان * خرم اباد * دامغان
اصفهان از همه شهرهای ایران بزرکتر
است طهران آنقدر بزرک نیست

ولیک بعلت پایتخت شدنش خیلی
جمعیت دارد و معمور است
و باغاتش بسیار و میوه هاش فراوان کندم
وجو و ارزرا نجا ارزان است
از احوال خراسان هم بکویید
خراسان در قدیم الایام خیلی وسعت
داشت و معمورترین ایران

وجای نشست پادشاهان بوده بعدرو

ت

اصفهان ایران شهرلرینک جمله سندن
زیاده بیوکدر طهران اوقدر بیوک
دکلدر
ولکن پایتخت اولمق مناسبتیله
جوق غلبه لغی واردر و معموردر
و باغلری چوق و میوه لری وافر بغدای
و اربه و پرنج اورادہ اوجوزدر
خراسانک احوالنیدہ سویلییکز
خراسانک قدیم الایامدہ چوق
وسعتی وارایدی و ایرانک زیادہ
معمور محلی ایدی
و پادشاهلرک محل اقامتلری یعنی

ع

قزوین زنجان نهاوند سنندج
کرمانشاهان خرم اباد دامغان
فاصفهان هی المدینة الاکبر من کامل مدن
العجم وان لم تکن طهران بهذا
المقدار کبیرة الا انها بکونها تخت
المحکومة فهی معمورة وشعبها وافر
وکرومها غزیرة وفواکهتها کثیرة والقمح
والشعیر والارز هم رخیصون هنالک

تکلم ایضا عن احوال خراسان
خراسان فی القدیم کانت واسعة جدا
وهی المحل الاکثر عمارا فی العجم ومکان
اقامة الملوک ولکن بعده خربت
واکثرها ذهب لتحت ایادی الاخرین

س
ج

ف

رو بخرابی آورده

واکثر ولایاتش بدست دیکران رفته

آن شهرها که در دست ایران مانده

است این است

مشهد مقدس * ترشیز * خبوشان * سبزوار

* قاین طبس * نیشابور * تربت جام

س چرا مشهد مقدس میکویند

ج چون حضرت امام علی ابن موسی که

امام ثامن است

درانجا شهادت یافته است وقبر

مبارکش هم آنجاست بجهت این

مشهد میکویند

والاصل پای تخت خراسان شهر طوس

بود که چهار فرسخ است از مشهد تا انجا

ت طوتوب

پای تختلری ایدی صکره خرابه یوز

مملکتلرینک اکثریسی یداخره کچدی

ایرانلونک النده قالان مملکتلر

بونلردر

نیچون مشهد مقدس دیرلر

چونکه حضرت امام علی بن موسی که

امام ثامندر

اوراده شهید اولمشدر وقبر شریفی دخی

اوراده در بو سببه مبنی مشهد دیرلر

والاصل پای تخت خراسان شهر طوسدر

که مشهددن اورایه درت ساعتدر

ع

فالاماکن الباقیة بایدی اهالی العجم

هذه هی * مشهد مقدس * ترشیز *

خبوشان * سبزوار * قاین * طبس *

* نیشابور * تربت جام

لماذا یسمون هذا المکان مشهد مقدس

لان حضرة الامام علی بن الامام موسی

الذی هو الامام الثامن استشهد هنالک

وقبره الشریف ایضا هنالک فلاجل

هذا یسمون هذا المکان مشهد واصل

تخت حکومة خراسان هی مدینة

طوس التی هی من المشهد باربع

ساعات وقد کانت ایضا عمرانة واما

وابادی

	ف	ت	ع
	وابادی درانجا بودحالا خراب ومعموریت درمشهد مقدس است	ومعموریت دخی اورادەایدی شمدی خراب اولوب معموریت مشهد مقدسده در	الان فقدخربت والمعمورية هي بالمشهد المقدس
س	چرا کرمانرا داخل حساب نکردی	نیچون کرمانی حسابه داخل ایتمدک	لماذا ما دخلت كرمان بالحساب
ج	ولایات کرمان در قدیم الایام بعض اوقات جزو مملکت فارس وبرخی اوقات جزو خراسان وگاهی بضمیمات سیستان وکیج ومکران	کرمان ولایاتی ایام قدیمەدە بعض وقتلر مملکت فارسدن وبعض کرة خراسان عدآولنوب وبعضا دخی سیستان وکیج ومکران سنجاقلری الحاقیله	اماكن كرمان فى الايام القديمة حيناً تعد من مملكة فارس ووقتاً تحسب خراسان وطوراً بالتحاق اعلام (بنود) سيستان وكيج ومكران يعتبرونها
	خود کرمان را مملکت مستقله شمردەاند حالا خود کرمان وقصبهٔ مشهورهٔ بم که	نفس کرمانی مستقل مملکت اعتبار ایتمشلردر الحالة هذه کرمان وبم دینیلان قصبهٔ مشهوره که	بالاختصاص نفس كرمان والحالة هذه كرمان وبم المزرعة المشهورة هي احدى
	یکی از مستحکمات قلاع ایران است وقصبهٔ شهربابک که معروف است	مستحکمات قلاع ایرانیەدن بریدر وشهربابک دیدکلری قصبه که معروفدر	مستحكمات قلاع العجم والضيعة المسماة شهربابك المعروفة تابعون كرمان

س

ج

ف

تابع کرمانند دیکرجای معمور ندارد
دهات است واز طرف ایران
حاکم مستقلی دارد وجزو آن تقسیم
پنچکانه که کفته بودم نیست
ازان اقسام که فرمودید یکی هم فارس
بود از احوالات ان هم بکویید
فارس از جملهٔ ممالک عظیمهٔ ایران است
ولسان فارسی هم منسوب بانجاست
وبنزاکت ولطافت وخوشی آب وهوا
بهترین ملک عجم است
وپای تخت شاهان واثار تخت جمشید
که
پنج هزار سال وچیزی بالا کذشته است

ت

کرمانه تابعدرلر بشقه معمور محلی
یوقدر کویلکدر وایران طرفندن
مستقل حاکمی واردر واوسویلدیکم بش
تقسیمه داخل دکلدر
اویوردیغکز اقسامدن بری دخی فارس
ایدی انک حاللرندخی سویلیکز
فارس جملهٔ ممالک عظیمهٔ ایراندندر
ولسان فارسیدخی اورایه منسوبدر
وآب وهواسنک ایولکی ونزاکت
ولطافت جهتیله ملک عجمک اک
ایو محلیدر
وپادشاهان کیانک تختیدر وتخت
جمشیدک اثاریکه
بشبیک ییلدن زیاده کچمشدر حالا

ع

ولا یوجد محل آخر عمران الا خراب
ومن طرف العجم یوجد حاکم
خصوصی وهذا لا یدخل الخمسة اقسام
التی ذکرتها
الاقسام التی تفضلتم عنها احدها بلد
فارس فحال هذه ایضا اشرحوه لنا
بلاد فارس هی من احسن کامل ممالک
العجم واللسان الفارسی هو منسوب لها
ولجودة المأوا والهوا وبحسب الرقة
واللطافة هی احسن محل فی بلاد العجم
وتخت حکومة الملوک وتخت جمشید
الذی مضی اثاره منذ خمسة الاف
سنة وینیف والان هناک ظاهر الاثار

ف

اکنون هویدا ونمایان
و یک طرفش متصل بدریای عمانست
که فارسان اورا
عمان وخلیج فارس میکویند وبترکی هم
بصره کورفزی میکویند
شهرهای مشهورش اینها است
شیراز * بهبهان * لار * کازرون * داراب *
* بندربوشهر
کازرون سابق برین معمور واز شهرهای
مشهور بوده است
حالا رو بانهدام کذاشته است
از قدیم پای تخت فارس اصطخر
بوده است واکنون نزدیک بهشت
صد سال است که

ت

شمدی اورادە ظاهرو نمایاندر
و برطرفی دریای عماندە متصلدر که اهل
فارس اکا
عمان وخلیج فارس دیرلر وترکیدە دخی
بصره کورفزی دیرلر
مشهور شهرلری بونلردر

کازرون بوندن مقدم معمور ومشهور
شهرلردن اولوب
شمدیکی حالدە انهدامه یوز طوتمشدر
من القدیم فارسک پایتختی اصطخر
ایمش وشمدی سکزیوز سنه یه
قریبدرکه

ع

للعیان ومن طرف واحد متصل الی
بحر عمان الذی اهل الفرس یسمونه
عمان وخلیج فارس وفی الترکی
یسمونه بصره کورفزی اعنی خلیج
البصره والمدن المشتهرة هی شیراز
بهبهان لار کازرون داراب
بندر بوشهر فکازرون قبل الان کانت
من المدن المعمورة والمشهورة والان فهی
خراب ومن القدیم تخت بلاد فارس
کانت مدینة اصطخر والان یوجد
قریب من ثمانمایة سنة شیرازهی

	ف	ت	ع
	شیراز مدینهٔ عظیمهٔ فارس است وحکم فرمایان فارس انجامی نشینند واز انجاتا اصطخر شانزده فرسخ است ودر اصطخر بجز اثار تخت جمشید چیزی برقرار نیست	فارسک مدینهٔ عظیمه سی شیرازدر وفارسه حکومت ایدنلر اوراده اوطوررلر واورادن اصطخره قدر اون التی ساعتدر واصطخرده تخت جمشیددن بشقه برشی باقی دکلدر	مدینة فارس العظیمة وحکام الفرس هناك یجاسون ومن هناك لاصطخر ست عشرة ساعةً وفی اصطخر لیس باقی شئ غیر تخت جمشید
س	طبرستان درکدام طرف واقع است .	طبرستان (قنغی طرفده) نه طرفده واقعدر	طبرستان فی ایّ طرفٍ هی
ج	طبرستانکه مازندران وکیلان زمین هم میکویند بیشتر مملکتهاش درکنار دریای خزر است وشهرهای مشهورش این است رشت * آمل * ساری * بارفروش * اشرف * نور * لاریجان * استراباد	طبرستانکه مازندران وکیلان زمین دخی دیرلر اکثر مملکتری دریای خزرکنارنده در ومشهور مملکتلری بودر	طبرستان التی یسمونها ایضا مازندران وکیلان زمین اکثر مملکاتها فی اطراف بحر خزر والممالك المشهورة هی رشت آمل ساری بارفروش اشرف نور لاریجان استراباد
س	مملکت آذربایجان چه قدر شهرها دارد	آذربایجان مملکتنک نقدر شهرلری واردر	کم مدینة یوجد لمملکة آذربایجان

	ف	ت	ع
ج	آذربایجان پیش ازین خیلی مملکت داشت	آذربایجانک مقدما چوق مملکتلری وارایدی	مقدما کان یوجد ممالک کثیرة لاذربایجان
	حالا اکثر بلادش داخل حکومت دولت روسیه شد	شمدی اکثر بلده لری روسیه دولتی حکومتنه کچدی	والان اکثر بلدانها دخلت بحکومة دولة المسکوب
	شهرهای مشهورش که بالفعل در تصرف ایران است این است	بالفعل زیر تصرف ایرانده بولنان مشهور شهرلری بونلردر	والمدن المشهورة الموجودة تحت تصرف العجم هی
	تبریز * اردبیل * مرند * مراغه * سلماس * خوی * ارومی		تبریز اردبیل مرند مراغه سلماس خوی ارومی
	احوال این مملکتهارا کاتب چلبی درجهاننما بتفصیل نوشته است	بو مملکتلرک احوالنی کاتب چلبی جهاننماده تفصیل ایله یازمشدر	واحوال هذه البلدان هی مشروحة بالتفصیل فی الکتاب المسمی جهاننما لکاتب چلبی
س	ازاستانبول بایران چند راهست	استانبولدن ایرانه قاچ یول واردر	کم طریق یوجد من استانبول الی العجم
ج	دو راه هست یکی را بغداد دیگری راه ارضروم	ایکی یول واردر بری بغداد یولی و بری ارضروم یولی	یوجد طریقان الواحد طریق بغداد والاخر طریق ارزروم

	ف	ت	ع
س	ازین دوراه کدام نزدیکتراست وآسان	بو ایکی یولدن قنغیسی زیاده یقین وآساندر	ایٌ من هذین الطریقین هو الاقرب والاریح
ج	راه ارضروم نزدیکتراست وبجهت واپور رفتنش هم سهولت دارد	ارضروم یولی یقیندر وواپور مناسبتیله کتمسنده ذخی سهولت واردر	ان طریق ارزروم هو اقرب وبسبب وجود المرکب الناری (اوالبخاری) توجد ایضا سهولةٌ بالذهاب
س	یاواپور تاکجا میروند	واپور ایله نره یه قدر کیدرلر	لایّ حدٍّ یذهبون صحبة المرکب الناری
ج	تاطربزون	طربزونه قدر	لحد طرابزون
س	ازطربزون تاارضروم وارضروم تاحدود ایران چه قدر راهست	طربزوندن ارضرومه وارضرومدن حدود ایرانه نقدر یولدر	ماهی کمیة الطریق من طرابزون لارزروم ومن ارزروم لحد العجم
ج	ازطربزون بارضروم دوراه هست اگر صیف وهواخوش باشد	طربزوندن ارضرومه ایکی یول واردر اکر یازوهوا ایواولورسه	من طرابزون لارزروم یوجد طریقان فان کان بوقت الصیف وکان الهوا
	ازسرکوه میروند چهل وشش فرسنخ است اگر زمستان باشد ازپایین میروند پنجاه وشش فرسنخ است	طاغ اوزرندن کیدر قرق آلتی ساعتدر اکر قیش اولورسه اشاغیدن کیدرلر اللی التی ساعتدر	مناسبًا یذهبون علی الجبل والمسافة هی ستٌ واربعون ساعةً وان کان بالشتا فیذهبون فی السهل وهو ست

وازبرای

	ف	ت	
	واز برای راهرو هردو زحمت وعوض هشتاد فرسخ راهست	ویولجی یه کوره ایکیسیده زحمتلی وسکسان ساعت یوله بدلدر	وخمسون ساعةً ونظراً للمسافر فكلاهما شاقان وكنايةً عن ثمانين ساعةً ومن
	واز ارضروم هم تاسرحد ایران پنجاه فرسخ است	ارضرومدن دخی سرحد ایرانه قدراللی ساعتدر	ارزروم ايضاً الحد اطراف العجم خمسون ساعةً
س	اکر از استانبول بارضروم از خشکی بروند چه طوراست	اکر استانبولدن ارضرومه قرادن کیدرلر ایسه نصل اولور	وان كان يسافرون براً من استانبول الى ارزروم فكيف يصير
ج	آن وقت راه زیاد میشود ورفتنش مشکل بجهت اینکه	اوزمان یول زیاده اولور کتمسی مشکل اولور بوسببه مبنی که	حينئذٍ الطريق يصير اطول والذهاب صعب حيث ان من استانبول الى ارزروم مائتان وست وستون ساعةً
	از استانبول تا ارضروم دویست وشصت وشش فرسخ است	استانبولدن ارضرومه قدر ایکیوزالتمش التی ساعتدر	
س	از اول سرحد ایران تاطهرانکه پایتخت ایران است چند فرسخ است	ابتدای سرحد ایراندن طهرانه قدرکه ایرانک پای تختیدر قاچ ساعتدر	من اول حدود العجم لحد طهران التي هي تخت الحكومة مسافة كم ساعة
ج	شما دیکر کوش کنید این را بتفصیل عرض بکنم زیرا که خودم دیده ام	آرتق سزدکلیکز بونی تفصيلاً افاده ایده یم زیرا که کندم کورمشمدم	فاصغوا اذاً لكي أعرفكم عن ذلك بالتفصيل لاني بذاتي قد اختبرته

ف

بایزید که قلعه ئیست در نهایت حدود
دولت علیه وملحق بایالت ارضروم
است ازانجا تا خوی که
شهریست مشهور در آذربایجان
بیست ودو فرسخ راهست ازخوی هم
تا بتبریز بیست فرسخ است
ازتبریز تا زنجان چهل و یک وازانجا هم
تا قزوین بیست وپنج فرسخ است

وازقزوین هم بطهران بیست ودو فرسخ
است
این همه را که جمع میکنی ازبایزید
تا بطهران صدوسی فرسخ راه میشود
وفرسخهای ایران ازحسابیکه مابساعت

ت

بایزید که نهایت حدود دولت علیه ده
برقلعه در وارضروم ایالتنه ملحقدر
اورادن خویه قدر که آذربایجانده بر
مشهور شهردر
یکرمی ایکی ساعتدر خویدندخی
تبریزه قدر یکرمی ساعتدر
تبریزدن دخی زنجانه قدر قرق بر
واورادن دخی قزوینه قدر یکرمی
بش ساعتدر
وقزویندنده طهرانه قدر یکرمی ایکی
ساعتدر
بوجمله یی جمع ایدنجه بایزیددن
طهرانه قدر یوز اوتوز ساعت یول اولور
وایران فرسخلری بزم ساعت ایله

ع

فقلعة بايزيد التي هي في نهاية حدود
الدولة العلية وملتحقة بمقاطعة ارزروم
فمن هناك لحد خوي المدينة المشهورة
في آذربايجان اثنان وعشرون ساعة
ومن خوي الى تبريز عشرون ساعة ومن
تبريز ايضا الى زنجان واحد واربعون
ساعة ومن هناك ايضا لحد قزوين
خمسة وعشرون ساعة ومن قزوين لحد
العجم اثنان وعشرون ساعة فجميع هذا
من بايزيد لحد طهران ماية وثلاثون
ساعة طريق وخطوات العجم هم بازود
من ساعات حسابنا فبناءً على هذا
السبب

ف

میکنیم قدری زیاد میشود
بعلت این چهار فرسخ راه را پنج ساعت
حساب کردن ضرورست
و باین حساب از بایزید تا طهران صد
وشصت ودو ساعت راه میشود
و از طهران هم تا اصفهان شصت ودو
فرسخ است
وقم وکاشان که دو شهر است مشهور
در ایران
در مابین طهران واصفهان واقع است
واین ساعتها که عرض کردم
نسبت به کاروان وچاروه دار است که
آنها آهسته و بسنکینی راه میروند
یعنی در یکروز پیشتر از هفت وهشت

ت

ایتدیکمز حسابدن برمقدار زیاده اولور
بو سببه بنا آذرت ساعت یولی بش ساعت
حساب ایتمک لازمدر
وبو حسابده بایزیددن طهرانه قدر یوز
التمش ایکی ساعت یول اولور
وطهراندندخی اصفهانه قدر التمش
ایکی ساعتدر
وقم وکاشانکه ایکی مشهور شهرلردر
ایرانده
طهران ایله اصفهانک مابیننده
واقعدرلر وبو افاده ایلدیکم ساعتلر
کاروان وقاطرجیلره مخصوصدرانلر
اهسته وآغر یوله کیدرلر
یعنی برکونده یدی سکز ساعتدن

ع

طريق الاربع ساعات يلزم حسابه
خمسه وعلى هذا الحساب من بايزيد
الى طهران مأية واثنان وستون ساعةً
مسافةً ومن طهران ايضاً الى حد اصفهان
اثنان وستون ساعةً والمدينتان
المشهورتان في العجم قم وكاشان
هما بين طهران واصفهان والساعات
التي قد شرحتها هي مخصوصة في
القوافل والمكارية الذين يذهبون في
الاماكن الثقيلة والصعبة يعني بالنهار
لا يمشون اكثر من سبع ثماني ساعات

ف

فرسخ نميروند
والا اكر كسى مثل چاپارى راه برود
ووجودش هم متحمل باشد
وبه يابوهاى چاپارخانه هم رحم نداشته
باشد دران صورت
روزى بيست وسى فرسخ راه را قطع
كردن ممكن ميشود

س ازجانب بغداد بايران چه قدر راه ميشود

ج بنده چون ازان راه نرفتم استحضارى
ندارم وليك انچه تحقيق كرده ام
بكويم
كرچه مردم ازاستانبول تا ببغداد
پانصد ساعت ميكويند

ت

زياده كيتمزلر
والا اكر بر كمسنه تاتار كبى يوله كيده
ووجود ينك دخى تحملى اوله
ومنزلخانه باركيرلرينه دخى مرحمت
ايتميه اوصورتده
كونده يكرمى اوتوز ساعت يولى قطع
ايتمك ممكن اولور

بغداد جانبندن ايرانه نقدر يول اولور

بنده كزاو يولدن كتمديكمدن معلوماتم
يوقدر ولكن تحقيق ايتديكمى
سويليم
كرچه خلق استانبولدن بغداده بشيوز
ساعت ديرلر

ع

واما ان كان يمشى احد فى الطريق
نظير البريد (التاتار) وجسمه يمكنه
التحمل ولا يشفق على الدواب
ولا يرحمها فبهذه الصورة بالنهار يمكن
يقطع مسافة عشرين ثلاثين ساعة من
الطريق

كم هى مسافة الطريق الى العجم من
ناحية بغداد

حيث عدم ذهابى فى ذلك الطريق فلا
اعلم ولكن نظرا لما تحققته فاقول وان
كان الناس يزعمون ان من استانبول
الى بغداد خمسماية ساعة واما نظرا لما
استقصيته انا فهو اربعماية وخمسون

وليكن

ف

ولیکن آنچه بنده تحقیق کرده ام
چهارصد و پنجاه ساعت میشود

س از بغداد تا حدود ایران چند فرسنگ است

ج این را درست نمیدانم اینقدر معلوم شد
که از بغداد تا کرمانشاهان که
شهربست مشهور در عراق عجم اکثر
با قافله روند دوازده منزل است
از انجاهم تا طهران پانزده منزل قافله
است که
همه از بغداد تا طهران بیست و پنج
منزل میشود

ت

لکن بنده کزک تحقیقمه کوره درتیوز
اللی ساعت اولور

بغداددن حدود ایرانیه یه قاچ ساعتدر

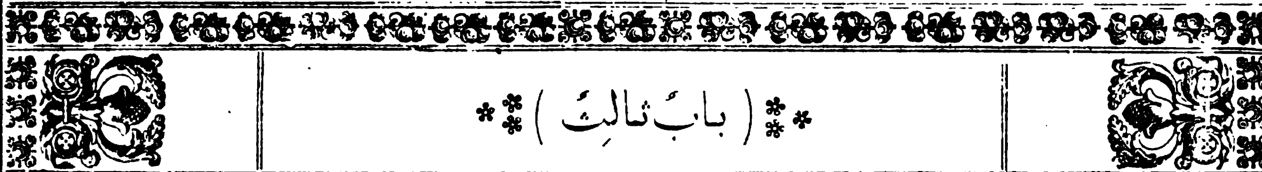
بو یولی پک بلمم بو قدر معلوم اولدیکی
بغداددن کرمانشاهانه قدر که
عراق عجمده بر مشهور شهردر اکر قافله
ایله کیدرلر ایسه اون ایکی منزلدر
اورادندخی طهرانه اون بش قافله
منزلیدرکه
جملهسی بغداددن طهرانه یکرمی بش
منزل اولور

ع

ساعةً

من بغداد الی حدود العجم کم ساعة

هذا الطریق لا اعلمه جیداً بل الذی
اعرفه هو انه من بغداد الی کرمانشهان
المدینة المشتهرة فی عراق العجم اذا
کان السفر مع قافلة هو اثنا عشرة مرحلةً
ومن هناک ایضاً الی طهران خمس
عشرة مرحلةً اذ یکونون جملةً من بغداد
الی طهران سبعة وعشرون مرحلةً

(باب ثالث)

	ف	ت	ع
س	در ایران بکدام زبان حرف میزنند	ایرانده قنغی لسان ایله تکلم ایدرلر	بای لسان یتکلمون فی العجم
ج	در آذربایجان بیشتر ترکی وکمتر فارسی ودر سائر ممالک ایران بالعکس	آذربایجانده اکثر ترکی واقلا فارسی وسائر ممالک ایرانده بالعکس	فی آذربایجان اکثرهم یتکلمون ترکیاً واقلهم فارسیاً وفی سائر ممالک العجم بالخلاف
	یعنی بیشتر فارسی وکمتر ترکی	یعنی اکثر فارسی واقلا ترکی	یعنی اکثرهم یتکلمون فارسیاً واقلهم ترکیاً
س	حالا از حرف شما چنان مفهوم شد که مثل آذربایجان درهمه ایران ترکی دان هست	شمدی سزک کلامکزدن او یله اکلاشلدیکه آذربایجان مثللو بتون ایرانده ترکی بیلنلر واردر	فاذا الان من کلامکم فهم ان فی کامل بلاد العجم کما فی آذربایجان یوجد من یتکلم بالترکی

بلی

	ف	ت	ع
ج	بلی در همه بعض آدمها توان یافت ازعشایر وایلات که بیشتر آنها	اوت هر یرده عشایر وایلاتدن بعض آدملر بولنه بیلور که انلر اکثری	نعم فی کل محل یوجد اناس من العشایر والقبایل الذین اکثرهم
	ترکی مکالمه میکنند وبعض شهرها هم هست که نزدیک اذربایجانست	ترکجی مکالمه ایدرلر وبعض شهرلر دخی واردر که آذربایجانه قریبدر	یتکلمون باللسان الترکی و یوجد ایضاً بعض مدن قریبة من آذربایجان
	انجاها هم ترکی حرف میزنند	اورالرده دخی ترکجی تکلم ایدرلر	هناک کذلک یتکلمون بالترکی
	والاصل زبان عراق وفارس وخراسان فارسیست ترکی نمیدانند	والاصل عراق وفارس وخراسان لسانی فارسیدر ترکجی بلمزلر	واصل لسان العراق وفارس وخراسان هو فارسیٌ ولا یعرفون ترکیاً
س	درایران چند گونه خط متداولست	ایرانده قاچ درلو یازو متداولدر	کم نوع من الکتابة یوجد متداولاً فی بلاد العجم
ج	آنجا هر نوع هست ولیک نوشته جات را بدو خط مینویسند	اوراده هر درلو یازو واردر لکن مکتوبلری ایکی یازو ایله یازارلر	هناک یوجد کلّ نوع من الکتابة ولکن تحریر المراسلات هو بخطین
س	آن دو نوع خط که گفتید کدامست	او دیدیککز ایکی نوع خط قنغیسیدر	ماهما هذان الخطّان اللذان قلتم عنهما
ج	یکی نستعلیق است و دیگری شکسته	بری نستعلیقدر واوبری شکسته	الواحد یسمی نستعلیق والاخر شکسته
س	ازنستعلیق مرادتان کدام نوع خطاست	نستعلیقدن مرادیکز قنغی نوع یازودر	ایّ نوع کتابة مرادکم من النستعلیق

	ف	ت	ع
ج	خط تعلیق است که در ایران نستعلیق میگویند	خط تعلیقدرکه ایرانده نستعلیق دیرلر	هو خط التعلیق الذی یسمونه فی العجم نستعلیق
	مظنته از نسخ تعلیق مخفف شده باشد	ظنمه نسخ تعلیقدن مخفف اولمش اوله	واظن انه یکون مخفف من نسخ التعلیق
	اکرچه تعلیق هم خطی است مستقل که	اکرچه تعلیقدخی بر مستقل خطدرکه	وان کان التعلیق ایضاً هو خط مخصوص
	بخط دیوانی ما شبیه است خط شکسته اینجا متداول نیست	بزم دیوانی یازومزه مشابهدر شکسته یازو بوراده متداول دکلدر	فیشابه عندنا الخط الدیوانی والخط الشکسته لیس هو متداولاً هنا
س	چرا نوشته را که کلمهٔ فارسیه است موافق قاعدهٔ عربیه جمع کرده نوشته جات گفتید	نیچون نوشته بیکه کلمه فارسیهٔ در قاعدهٔ عربیه یه موافق اولەرق جمع ایدوب نوشته جات دیدیکز	لماذا قلت نوشته التی هی کلمة فارسیة نوشته جات فجمعها جمعاً مؤنثاً سالماً نظراً الی الالف والتاء المزیدتان فی الجمع العربی
ج	عیب ندارد مثل این جمعها در لسان فارسی بسیار است	باش یوقدر بو مثللو جمعلر لسان فارسیده چوقدر	لا باس من ذلک لانه یوجد کثیر مثل هذه الجموع فی اللسان الفارسی
	مثل فرمایشات ودهات وباغات	فرمایشات ودهات وباغات مثللو	نظیر فرمایشات ودهات وباغات

	ف	ت	ع
س	نوشته را بچه محل استعمال میکنند	نوشته یی نه محلده استعمال ایدرلر	فی ایّ محلٍ یستعملون الکتابة المسماة نوشته
ج	این را باید بتفصیل عرض بکنم	بونی کرکدر تفصیل ایله عرض ایده یم ؟	یجب ان اشرح لکم عن ذلک بالتفصیل
	کاغدیکه از طرف پادشاه نوشته شده باشد انرا فرمان میکویند	بر کاغد که پادشاه طرفندن یازلمش اوله اکا فرمان دیرلر	الکتابة التی تصدر من السلطان تسمی بطاقةً (فرماناً)
	اکر از طرف شهزادکان باشد رقم میکویند	اکر شهزاده لر طرفندن اولور ایسه رقم دیرلر	وان کانت من طرف اولاد الملوک یدعونها مرسوماً
	اکر از طرف حکّام و امرا باشد تعلیقه میکویند	اکر حکام و امرا طرفندن اولور ایسه تعلیقه دیرلر	وان کانت من قبل الحکّام والامراء فیدعونها امراً
	اکر از احباب باشد باحباب مراسله و نوشته میکویند	اکر احبابدن احبابه اولور ایسه مراسله ونوشته دیرلر	وان کانت فیما بین احباب من احدهم للاخر فیسمّونها نمیقةً والوکة
	اکر از کوچکان باشد به بزرکان ذریعه وعریضه میکویند	اکر کوچکلردن بیوکلره اولور ایسه ذریعه وعریضه دیرلر	وان کانت من الاصاغر الی الاکابر فیلقبّونها بذریعة وعریضة
	ولیک ذریعه بالاتر از عریضه است	ولکن ذریعه عریضه دن یوقاریدر	ولکن الذریعة فهی اعلا من العریضة

	ف	ت	ع
س	در ایران بشعرخواندن وگفتن میل دارند	ایرانده شعراوقومغه وسویلمکه میل ایدرلرمی	هل فی بلاد العجم لهم میل لقراة الشعر والتکلم به
ج	توچه میگویی شعر در ایران ازهمه جا بیشتر رغبت دارد	سن نه سویلیورسن شعرک ایرانده هریردن زیاده رغبتی واردر	ماذا تقول ان رغبة الشعر فی بلاد العجم هی اکثر من کل محل
	وشعراهم آنجا بسیار است	وشعرادخی اوراده چوقدر	والشعرآء ایضاً هنالک کثیرون
	ودرهمه قسم ازاقسام نظم تسلط دارند	واقسام نظمدن هربرقسمده کمال ملکه ومهارتلری واردر	وفی کل قسم من اقسام النظم یوجد لهم اقتدار کامل ومهارة وافرة
	خصوصا درغزل وقصیده مثل ندارند	خصوصاً غزل وقصیده ده مثللری یوقدر	وخصوصاً لیس لهم مثیل فی الغزلیات والقصاید
	ولیکن در تاریخ گفتن بپای شعرای استانبول نمیرسند	ولیکن تاریخ سویلمکده شعرای استانبولک کعبنه واصل اوله مزلر	والاراجیز بالروایة عن التواریخ فلا یصلون الی سفسافی شعرآء الاستانه
س	ازشعرای متقدمین کدامها را می پسندند	شعرای متقدمیندن قنغیلرینی بکنورلر	ای من الشعرآء المتقدمین یحظهم ویسرهم
ج	در ایران غزلیت شیخ سعدی وخواجه حافظ را میخوانند ومی پسندند	ایرانده اکثر غزلیات شیخ سعدی وخواجه حافظی اوقورلر وبکنورلر	فی العجم یقراؤن وینحظون من غزلیات شیخ سعدی وخواجه حافظ

	ف	ت	ع
س	اشعار شعرای پیشین را نمی خوانند	شعرای متقدمینک اشعارینی اوقومزلر	أفلا یقرأون بشعر الشعرآء المتقدمین
ج	چرا قصائد حکیم رودکی وازرقی وفرخی وعمقق بخاری	نیچون اوقومزلر حکیم رودکی وازرقی وفرخی وعمقق بخاری	لماذا لا یقرأون والحال انهم یمیلون جدًّا لقصاید حکیم رودکی وازرقی وفرخی وعمقق بخاری وانوری وخاقانی
	وانوری وخاقانی راهم بسیار دوست دارند	وانوری وخاقانینک قصیده لرینی دخی چوق سورلر	
	وفردوسی را استاد سخن میدانند وشهنامه راهم بسیار میخوانند	وفردوسی یی استاد سخن بیلورلر وشهنامه یی دخی چوق اوقورلر	ویطالعون کثیرًا الی شهنامه ویوصفون الفردوسی بمعلّم الکلام
س	عرفی وصائب وشوکت وبیدل راچه کونه میدانند	عرفی وصائب وشوکت و بیدلی نصل بیلورلر	کیف یعرفون عرفی وصائب وشوکت وبیدل
ج	عرفیرا آنقدر نمی پسندند صائب راهیچ شوکت وبیدل را نمیدانند	عرفی یی اوقدر بکنمزلر وصائبی هیچ بکنمزلر شوکت وبیدلی بلمزلر	لا ینحظّون بهذا المقدار من عرفی ولا ینشرحون اصلاً من صایب وشوکت وبیدل لا یعرفونهما
س	شوکت وبیدلرا چرا نمیدانند اینها که در استانبول خیلی شهرت دارند	شوکت وبیدلی نیچون بلمزلر بونلرک ایسه استانبولده پک چوق شهرتی واردر	لماذا لا یعرفون شوکت وبیدل مع ان هذین لهما شهرة کلیة فی الاستانة

	ف	ت	ع
ج	اینها ایرانی نیستند شوکت فراهی بوده	بونلر ایرانی دکللر در شوکت فراهلی ایمش	لانهما غیر عجمیین فشوکت کان من الفراة
	وفراه قصبه ایست میانهٔ هرات وقندهار	وفراه هرات وقندهار بیننده بر قصبه در	التی هی ضیعة بین الهرات وقندهار
	واصل بیدل از بخاراست کرچه خودش درهندستان ساکن بوده است	وبیدلک اصلی بخارادندر اکرچه کندوسی هندوستانده ساکن اولمشدر	واصل بیدل کان من بخارا وان یکن قدسکن فی بلاد الهند
	دیوانهاشان باستانبول ازانجاها آمده است	دیوانلری استانبوله اورالردن کلمشدر	فدیوانهما حضرا من هناک للمحروسه
س	صائبکه خیلی خوب ومرغوب شاعرست چرا نمی پسندند	صائب که پک چوق کوزل ومرغوب شاعردر نیچون بکنمزلر	لماذا لایعجبهم دیوان صائب الذی هو شاعر بلیغ ومرغوب جداً
ج	دیوانشرا درست نخوانده اند وبدهای اشعارشرا دیده اند	دیوانینی لایقیله اوقومامشلردر واشعارینک فنالرینی کورمشلردر	لانهم ماقرؤا دیوانه کالواجب وقد شاهدوا الغث من اشعاره
	وبیشتر اشعارش عبارت از ارسال مثلست	واکثر اشعاری ارسال مثلدن عبارتندر	واکثر اشعاره هی کنایة عن ارسال مثل
	واین هم پیش آنها پایهٔ بلندی ندارد بعلت این نمی پسندند	وبونکده انلرک عندنده پک چوق قدر واعتباری یوقدر بوسببه مبنی بکنمزلر	فلذلک لیس له عندهم قدر وافر ولا اعتبار ایضاً ولهذا لاینشرحون منه

ف

وبطوری تقبیحش میکنند که اکر بکمترین شاعری از شعرای ایران بکویند که تو مثل صائب شعر میکویی بدش می آید وکمی خلق میشود

س اعتقاد شما چکونه است

ج اعتقاد بنده اینستکه صائب شعریست صاحب زمین تازه

ودرغزل پردازی وسخن کستری مرتبه اش بلند است

وکلیات دیوانش از پنجاه هزار بیت بیشتراست

دیوانی که باین بزرکی باشد البته توش خوب وبد پیدا میشود

اکر خوبهاش سوا میکردند وبانتخاب کردنش میپرداختند

ت

وبر درجه تقبیح ایدرلرکه اکر شعرای ایراندن بر آدم ناشاعره دیرلرسه که سن صائب کبی شعر سویلیورسک کوجنه کیدر ومنفعل اولور

سزک اعتقادکز نصلدر

بنده کزک اعتقادم بودرکه صائب زمین تازه صاحبی برشاعردر

وغزل پردازلق وسخن کسترلکده یعنی شاعریتده مرتبه سی عالیدر

وکلیات دیوانی اللی بیک بیتدن زیاده در

وبو بیوکلکده دیوانک ایچنده البته ایوو فنا بولنور

اکر ایولرینی آییروب انتخاب ایتمش اولسه لر ایدی

ع

حتی انهم بهذا المقدار یقبحونه بقولهم لاحقر شعراء بلاد العجم

انت تتکلم بالشعر نظیر صایب فیغتاظ وینفعل جدا

وانتم کیف تعتقدون

اعتقد ان صایبا صاحب زمین تازه هو اشعر العالم من المتاخرین

وله الرتبة العلیا فی الغزل والتوریة

ودیوانه الکلیات یحتوی علی اکثر من خمسین الف بیت

وفی هذا المقدار العظیم لابد انه یوجد فی الدیوان من غث وسمین (جید وسفساف)

فلو کانوا انتخبوا الابیات الحسنة وفرقوها

	ف	ت	ع
	یک دیوان بسیار خوب و مرغوب پیدا میشد	برغایت کوزل و مرغوب دیوان حاصل اولوردی	لصار دیوانا مجیداً ومرغوباً جداً
س	اکرچه تذکرة الشعرا بسیار است حالا در ایران کدام مرغوب است	اکرچه تذکرة الشعرا چوقدر ولکن شمدی ایرانده قنغیسی مرغوبدر	وان تکن تذکرة الشعرا هی کثیرة ولکن الان بالعجم اية تذکرة هی المرغوبة
ج	تذکرۀ نیکه آتشکده میکویند بسیار مشهور است	آتشکده دیدیکلری تذکره پک مشهوردر	التذکرة المسماة اتشکده هی مشهورة جداً
س	من میخواهم که اشعار معاصرین را ببینم کجا پیدا میشود	بن استرم که معاصرینک اشعارینی کوره‌یم نرده بولنور	اریدان انظر اشعار معاصرین فاین یُوجدون
ج	پیدا کردنش آسان است به کمال افندی بکویید	پیدا ایتمسی قولایدر کمال افندی‌یه سویلیکز	سهلٌ هو الحصول علیهم فتکلم مع حضرة کمال افندی
س	شما کمال افندی را می شناسید	سز کمال افندی‌یی بیلورو وطانیرمسکز	هل لکم معرفةٌ مع المومی الیه
ج	بلی میشناسم از خواجکان دیوان همایون است وبا من هم آشنایی دارد	اوت طانیرم خواجکان دیوان همایوندندر وبنم ایله دخی الفتی واردر	نعم اعرفه وهو من خواجکان الدیوان الهمایونی ولی معه صحبة کلیّة
	ومنتخبات شهنامه هم از آثار اوست	ومنتخبات شهنامه دخی انبک آثارندندر	ومنتخبات شهنامه ایضاً هم من اثره

مکر

	ف	ت	ع
س	مکرا او اشعار معاصرین را میتوانند پیدا	یا او معاصرینک اشعارینی بوله بیلورمی	أیستطیع ان یجد اشعار معاصرين
ج	خودش دارد چونکه دو دفعه از طرف دولتعلیه	کندوسنده وارد چونکه ایکی دفعه طرف دولتعلیه دن	نعم انهم موجودون عنده اذ انه قد توجه مأمورًا من طرف الدولة العلية
	بایران مامور شد و رفت خصوصا در دفعهٔ دوم	ایرانه مامور اولوب کتدی خصوصا ایکنجی دفعه ده	الى العجم مرتان وعلى الخصوص فى المرة الثانية
	در خود شهر طهران که پای تخت ایران است یکسال و نیم ماند	پای تخت ایران اولان نفس شهر طهرانده بر بچق سنه قالدی	قد استقام مدة سنة ونصف فى نفس مدينة طهران التى هى تخت حكومة العجم
	وکتابیکه موسوم به تذکرهٔ کمال است آنجا جمع کرده	وتذکرهٔ کمال ایله موسوم اولان کتابی اوراده جمع ایدوب	وقد جمع الكتاب الموسوم بتذكرة كمال فى تلك البلدة
	از شعرای معاصرین هم نوشت	شعرای معاصرینی دخی یازدی	ونسخ ايضاً شعر معاصرين
	یک نسخه از روی آن کتاب بنویسید کفاید میکند	بر نسخه او کتابک یوزندن یازیکز کفایت ایدر	فاكتبوا نسخة من وجه هذا الكتاب فتكفى
س	بنده حالا بتواریخ فارسیه بسیار میل دارم	بنده کزک شمدی تواریخ فارسیه یه پک چوق میلم وار	داعيكم الآن لى ميل كثير الى التواريخ الفارسية

ف

نمیدانم کدامهارا پیدا کنم که بخوانم
تواریخ فارسی بسیاراست آنچه
مرغوب است وبافایده عرض کنم
اکر منظوم میخواهی شهنامه را بخوان
اکرچه از شهنامه
آنچه ازتاریخ مطلوب است حاصل
نمیشود چراکه همه کذب ودروغ است
ولیکن بجهت فصاحت وبلاغت
وسلاست خواندنش بسیار لذّت دارد
خصوصا در تعریف واوصاف مثل ندارد
وخمسه نظامی هم ازبرای خواندن مثل
شهنامه است
واکر میخواهید که تاریخ منثور وباتکلّف
وباصول منشیان نوشته شده باشد

ت

بلمم قنغیلرینی بولوب اوقویه یم
فارسی تواریخ چوقدر مرغوب وفائده لی
اولانی افاده ایده یم
اکر منظوم استرایسک شهنامه یی اوقو
اکرچه شهنامه دن
تاریخدن مقصود اولان شی حاصل
اولمز زیرا که بتون کذب ویلاندر
ولکن فصاحت وبلاغت وسلاست
جهتیله اوقومسنده چوق لذّت واردر
خصوصا تعریف اوصافده مثلی یوقدر
وخمسهٔ نظامی دخی اوقومق ایچون
شاهنامه کبیدر
واکر استرایسه کز که تاریخ منثور وتکلّف
ایله واصول منشیان اوزره یازلمش اوله

ع

ولا اعلم ايهم اجده فاقراه
التواريخ الفارسية توجد كثيرًا واقول
لك عن المرغوبين والمفيدين
فان كنت تريد منظومًا أقرأ شهنامه
وان يكن لا يتحصل لك الشيء المقصود
بهذا التاريخ لأنّ اكثره تعبيرٌ فكيٌّ
الّا انه بسبب الفصاحة والبلاغة والسلاسة
فقراءته دى عذبة جدًا
وخصوصًا لا مثيل له في تعريف الاوصاف
ونظام التخميس ايضًا لاجل القراءة فهو
نظير الشهنامه
وان كنت تريد تاريخًا منثورًا فهو محررٌ
بتكلف واصول منشيان

ج

س

ج

ف

از تاریخ وصاف دست مدارید و یک درّهٔ
نادری هم پیدا بکنید
برادر جان این کتابها را که شما فرمودید
ادم باید از استاد بخواند
من میخواهم فائده تاریخ را حاصل بکنم
شعر و انشا منظورم نیست
درین صورت شما تاریخ روضة الصفا که
هشت جلد است
وحبیب السیر که سه جلد است انها را
بگیرید و بخوانید
و از برای دانستن احوال شاهان صفوی
تاریخ عالم آرا و تاریخ صفوی را
پیدا کنید و تاریخ جهانکشای جوینی
را که ماخذ وصافست بجویید

ت

تاریخ وصافی الکزدن براقمه‌یکز و بر درّهٔ
نادریده پیدا ایدیکز
جانم برادر بو سزک بیوردیغکز کتابلری
ادم خواجه‌دن اوقومق لازم
بن تاریخ فائده‌سنی حاصل ایتمک
استرم شعر و انشا مرادم دکلدر
بو صورتده سز تاریخ روضة الصفا که سکز
جلددر
وحبیب السیر که اوچ جلددر انلری الیکز
واوقویکز
وشاهان صفویه‌نک احوالنی بلمک
ایچون عالم ارا و صفوی تاریخلرینی
پیدا ایدیکز و جهانکشای جوینی
دیدکلری تاریخکه وصافک

ع

تاریخ وصاف فلا تترکه من یدک وخذ
لک الکتاب المسمی بدرة النادری
یا اخا عزیزا هولاء الکتب الذین اشرت
عنهم یلزم قرائتهم علی المعلم
وانا ارید ان احصل فایدة التاریخ
لا لا نشآء والنظم
فاذا على هذه الصورة خذ روضة الصفا التی
هی ثمانیة مجلدات
وحبیب السیر الذی هو ثلاثة ایضا خذهم
واقراهم
ولاجل معرفة احوال الملوک فحصل
تاریخی الصفوی وزینة العالم
والتاریخ المسمی افتاح العالم الذی
هو ماخذ وصاف فخذ هذه الکتب

ف	ت	ع
بخوانند	مأخذیدر بولوب اوقو یيکز	واقراها
اینها همه فارسی و از تواریخ مشهوره است لیکن نسخه هاش بسیار کمیاب است	بونلر بتون فارسی و تواریخ مشهوره دندر ولکن نسخه لری پک آز بولنور	وهي من كتب التواريخ الفارسية المشهورة ولكن نسخهم هي قليلة جدًا
س من از طفولیت تا حال خیلی فارسی خواندم و هنوز هم در کار هستم	بن چوجقلغمدن شمدیه قدر چوق فارسی اوقودم وحالا دخی اوغراشمقده یم	انا منذ طفوليتي لحد الان قد قرأت كثيراً بالفارسي والان ايضاً لم ازل مداوماً
باز در حرف زدن زحمت میکشم و مطلب را نمیتوانم درست حالی بکنم	ینه تکلّم ایتمکده زحمت چکیورم ومقصودمی طوغری اکلتمغه قادر اوله میورم	فمع هذا لي صعوبةٌ بالتكلم ولا اقدر ان افهم بسهولة ما اقصده
وسببش را هم نمیدانم که چه چیز است شما چه میفرمایید	وسببنی دخی بلمیورم که ندر سز نه بیورر سز	فلا اعلم ما هو السبب فحضرتكم ماذا تقولون
ج اگرچه حرف زدن موقوف است به ممارست	اگرچه تکلّم ایتمک ممارسته موقوفدر	وان يكن التكلّم موقوفاً على الممارسة
ومحتاج است بمکالمه باهل زبان	واهل لسان ایله مکالمه یه محتاجدر	ومحتاجاً للمعاطاة مع ارباب اللسان

وليكن

ف

ولیکن اینجا در خواندن و درس گرفتن
هم تقصیر میکنند
وطفلی را که هنوز ده لغت از فارسی
یاد نکرفته باشد
بنا کنند بدرس دادن از کلستان وهنوز از
کلستان یک باب را تمام نکرده
شروع می نمایند بخواندن دیوان حافظ
واشعار حافظ را هم بیشتر با تاویلات
میخوانند
اینها همه از برای مبتدی موجب
صعوبت است
چرا که کلستان کتابیست که در ایران
هم از برای مبتدیان درس میدهند
با اینکه زبانشان فارسیست دیکر

ت

ولکن بوراده اوقومده ودرس آلمقده
دخی قصور ایدیورلر
وبر چوجق دها فارسی اون لغت
ازبرلمامش ایکن
کلستاندن درس ویرمکه باشلرلر وهنوز
کلستاندن بربابی تمام ایتمکسزین
حافظ دیوانني اوقومغه باشلرلر
وحافظك اشعارنینده اکثر تاویلات ایله
اوقورلر
بونلر بتون مبتدی ایچون صعوبتی
موجبدر
زیرا که کلستان برکتابدر که ایرانده بله
مبتدیلره درس ویرمزلر
لسانلری فارسی اولدیغی حالده ارتق

ع

وانما هنا يقصّرون ايضاً في الدرس والقرأة
والولد الذي لا تكن معرفته قد بلغت
عشر كلمات فارسية
يبتدون ان يدّرسوه في كتاب الجلستان
وقبل ان يختم باباً واحداً من هذا
الكتاب يبدّونه بقراة ديوان حافظ
واشعار هذا الشاعر يقرأونها باكثر
التاويلات
فهذا جميعه يوجب الصعوبة للمبتدى
وفي بلاد العجم نفسها لا يدّرسون هذا
الكتاب للمبتديين
مع كون لسانهم فارسيًا واما هنا الا اعلم ما

ف

نمیدانم اینجا کسیکه نوهوس باشد
ازخواندن کلستان چه منفعت میبرد
مبتدی باید اوّل لغت یاد بکیرد

بعد یک کتاب بخواند که سهل العباره
وبلسان عوام نوشته شده باشد
ونوش ابیات وترکیب عربی نباشد
ودروقت خواندن هم بتصریف
واشتقاق
وبحروف وکلماتیکه بجهت حصول
معانی درآورند دقت بکنند
وباآنانکه فارسی دانند صحبت ومکالمه

واستادش هم دروقت درس کفتن

ت

بلمم بوراده برکمسه که نوهوس اوله
کلستان اوقومدن نه فائده حاصل ایدر
مبتدی یه اوّل لغت ازبرلمک لازمدر

صکره بر کتابی اوقویه که عبارەسی
سهل ولسان عوام اوزره یازلمش اوله
ایچنده ابیات وعربی ترکیب اولمیه
واوقودیغی وقت تصریف واشتقاقه

وحصول معنی ایچون کتوریلان حروفه
وکلماته دقت ایلیه
وفارسی بلنلر ایله صحبت ومکالمه ایلیه

وخواجه سیده درس اوقوتدیغی وقت

ع

الفایدة التی تحصل للمبتدی
من قرایته الجلستان مع کونه حدیث
فینبغی اولاً علی المبتدی ان یحفظ
الکلمات غایباً
ثم یقری کتاباً عباراته سهلة ویکون محرر
مثل لسان الشعب
ولا یکن فیها ابیات وترکیب عربی
وحینما یقری ینبغی ان یمیل ذهنه
للتصریف والاشتقاق
ثم للاحرف والکلمات للحصول علی
المعانی
وان یمارس المخاطبة مع اهل المعرفة
بالفارسی
وعندما یدرسه المعلم مفهماً ایاه المعانی

ف

یکدفعه که معنیش حالی کرد
بعد یکدفعه هم تا آنقدر که شاکردش
بفهمد فارسی بگوید ولغت بپرسد
تا به بیرون آوردن معنا از عبارة قدرت
برساند وسرعت فهم نیز بحصول بیاید

بعد بنا کند بترجمه کردن درس از فارسی
بترکی واز ترکی بفارسی

این هم که قدری بحصول آمد بعد کلستان
ودیوان حافظرا بخواند

ت

بردفعه معنالرینی تفهیم ایتدکدنصکره
بردفعه دخی شاکردک اکلیه جغی قدر
فارسی سویلیوب ولغت سؤال ایلیه
تا عبارة دن معنا استخراجنه قدرت
حاصل ایده وسرعت فهم دخی
حصوله کله
صکره درس ترجمه ایتمکه باشلیه
فارسی دن ترکی یه وترکی دن
فارسی یه
بوده برمقدار حصوله کلدکدنصکره
کلستان ودیوان حافظی اوقویه

ع

یخاطبه ایضاً فارسیاً علی مقدار قبوله
وفهمه سائلاً ایاه عن الکلام
لکی یقتدر التلمیذ علی استخراج معنی
العبارة ویستطیع ان یفهم حالاً
ثم یبتدی بممارسة الترجمة من الفارسی
الی الترکی وبالعکس من الترکی
الی الفارسی
وعند ما یتمرّن بذلک نوعاً فحینئذ یقرأ
الجلستان ودیوان حافظ

(بابُ رابعٌ)

س

ف	ت	ع
اکرچه بسر کارشما خیلی زحمت دادم ولیکن از برای بنده بسیار فائده حاصل شد	اکرچه ذات عالیکزه خیلی زحمت ویردم ولکن بنده کزه چوق فائده حاصل اولدی	وان اکن قد ثقلتُ علی علو ذاتکم ولکن قد حصلتُ علی فائدة کلیة
تا حال هرچه که پرسیدم جوابش را درست دادید	شمدیه دک ندصوردم ایسه جوابنی طوغری ویردیکز	والذی قد سالتکم عنه حتی الان اجبتمونی عنه صوابیًا
خدا دولت شمارا زیاد بکند و مرادتان را بدهد	خدا دولتکزی زیاده ایلسون و مرادکزی ویرسون	فالرب یزید عزکم و یهبکم مرادکم
وسرت به بالین بیماری نیاید	وباشکز کیفسزلک یاصدیغنه کلمسون	ولا یریکم باساً بل دائما تکونون بالصحة والحبور

	ف	ت	ع
		يعنى كيفسزاولميه سز وصحتكزدائم اولسون	
	يك التماس ديكرهم دارم	بر بشقه نيازم دها وار	فبقي لي رجاءً آخرُ لديكم
ج	بفرماييد درمقام خدمت هستيم و باسر ومايش شما منتظريم	بيوريكز مقام خدمتده حاضردور يوزز وامروارادهٔ كزه منتظرز	تفضّلوا فنحن حاضرونَ لخدمتكم ومستعدون لمراسيمكم واوامركم
س	بعض لغتها هست كه هر روز استعمالش مكرّر واقع ميشود انهارا هم بنويسيد	بعض لغتلر واردركه هر كون استعمالى تكرّر ايدر انلريده يازيكز	لقد يوجدُ بعضُ لغاتٌ تستعمَلُ مكررةً كلَّ يوم فان حسن تحريرها
	و پول ايران چند نوع است وانجا بجاى پاره وغروش چه استعمال ميكنند همه را تحرير بفرماييد	وايران اقچه‌سى قاچ نوعدر واوراده پاره وغروش يرينه نه استعمال ايده‌يورلر جمله‌سنى تحرير بيوريكز	مع ايضاح انواع عملة العجم وماذا يستعملون هنالك عوض البارات والقروش فجميع هذا اكرموا بكتابته
ج	بالاى چشم انهارا همه بنويسم ومعنيهاش را بزيرهاش اشارت بكنم	بلش اوستنه انلرى جمله‌سنى يازه‌يم ومعنالرينى ده زيرلرينه اشارت ايده‌يم	على الراس والعين كل هذا اكتبه مشيراً عن المعنى بذيله

لغات متفرقه

ف	ت	ع
امروز	بوکون	هذا الیومْ
دیروز	دونکی کون	امس الیوم البارح
پریروز	اولکی کون	قبلَ امس
پس پریروز	دهااولکی کون	قبل اوّل امس
پستر پریروز	اندن دهااوّلکی کون	قبل قبل اوّل امس
سه روز پیش	اوچکون اول	قبل ثلاثة ایام
چهار روز پیش	درت کون اول	قبل اربعة ایام
چهار روز قبل	درت کون اول	مثله
پیش از چهار روز	مثله	مثله
چهار روز مقدم	مثله	
پنج روز قبل	بش کون اوّل	قبل خمسة ایام
شش روز قبل	التی کون اوّل	قبل ستة ایام

ف	ت	ع
فردا	يارين	غدً نهارغدٍ
پس فردا	اوبركون	بعدَغد
پسترين فردا	دهااوبركون	بعدَ نهارِ بعدغد
چهار روزبعد	درت كون صكره	بعدَ اربعةِ ايام
بعدازچهارروز	مثله	مـثله
پس ازچهارروز		
پنج وشش روزبعد	بش التى كون صكره	بعدَخمسةاوستةِ ايام
بعدازده روز	اون كون صكره	بعدَعشرةِ ايام
الى اخره	الى اخره	الى آخره
امشب	بوكيجه	هذه الليلة
ديشب	دون كيجه	ليلة امس
پريشب	اولكى كيجه	قبل ليلةِ امس
پس پريشب	دهااولكى كيجه	قبل اوّل امسِ بليلة
پستر پريشب	اندن دخى اولكى كيجه	قبل اوّل امسِ بليلتين

ف	ت		ع
سه شب پیش	اوچ کیجه مقدم		قبل ثلاث لیال
چهارشب پیش	درت کیجه مقدم		منذ اربع لیال
پنج شب پیش	بش کیجه اول	وقس علیه البواقی	منذ خمس لیال
فرداشب	یارین کیجه		لیلة غد
پس فرداشب	اوبر کیجه		لیلة بعد غد
پسترین فرداشب	دها اوبر کیجه		بعد غد بلیلتین
چهارشب بعد	درت کیجه صکره		بعد اربع لیال
بعد از چهارشب	مثله		مثله
بعد از پنج شب	بش کیجه صکره	وقس علیه البواقی	عقب خمس لیال
این ماه	بو آی		هذا الشهر
ماه گذشته	کچن آی		الشهر الماضی
دوماه قبل	ایکی آی اوّل		قبل بشهرین
داماه پیش	مثله		مثله
پیش از سه ماه	اوچ آی اوّل		قبل ثلاثة اشهر

ف	ت	ع
پیش از چهار ماه	درت آی اوّل	قبل اربعة اشهر
پیش از پنج ماه	بش آی اوّل وقس علیه البواقی	قبل خمسة اشهر
ماه آینده	کلدجک آی	الشهر الآتی
دو ماه بعد	ایکی آی صکره	بعد شهرین
بعد از سه ماه	اوچ آی صکره	بعد ثلاثة اشهر
امسال	بو ییل	هذه السنة
سال گذشته	کچن ییل	السنة الماضیة
پیرار سال	اوّلکی ییل	قبل السنة الماضیة
پس پیرار سال	دها اولکی ییل	قبل السنة الماضیة بسنة
سال آینده	کلدجک ییل	السنة الآتیة
بعد از دو سال	ایکی ییل صکره	بعد سنتین
بعد از سه سال	اوچ ییل صکره	بعد ثلاث سنین
بعد از صد سال	یوز ییل صکره	بعد مایة سنة (مئة)
یکسال و دو ماه کم	بر ییلدن ایکی آی اکسک	سنة الا شهرین

ف	ت	ع
دوماه وسه روزکم	ایکی ایدن اوچکون اکسک	شهران الّا ثلاثة ایام
یکماه ودوسه روزکم	برآیدن ایکی اوچکون اکسک	شهر الّا یومین ثلاثة
چهار ماه ودوسه روز پیش	درت ایدن ایکی اوچکون زیاده	اربعة اشهر ویومین ثلاثة
پنج ماه دوروز بالا	بش آیدن اون کون زیاده	خمسة اشهر وعشرة ایام
یکسال ونیم	بر بچق ییل	سنةٌ ونصفٌ
یکماه ونیم	بر بچق آی	شهرٌ ونصفٌ
یکدمه	بر نفسلک	لحظةٌ
یکروزه	برکونلک	یومیّه
دوروزه	ایکی کونلک	یومیّتین
سه روزه	اوچ کونلک	ثلاثُ یومیات
سی روزه	اوتوزکونلک	ثلاثون یومیة
یکماهه	برایلق	شهریّةٌ
دوماهه	ایکی آیلق	شهریتین
سه ماهه	اوچ آیلق	ثلاث شهریات

ف	ت	ع
یکساله	بر ییللق	سنویةٌ
دوساله	ایکی ییللق	سنویتان
سه ساله	اوچ ییللق	ثلاث سنویاتٍ
ده ساله	اون ییللق	عشر سنویات
چهارده ساله	اون درت ییللق	اربع عشرة سنویاتٍ
پیره مرد هفتاد ساله	یتمش یاشنده اختیار آدم	شیخٌ عمره سبعون سنة
پیره زن هشتاد ساله	سکسان یاشنده قوجه قاری	امرأةٌ عجوزة تبلغ من العمر ثمانونٍ سنةً
جوان هژده ساله	اون سکز یاشنده جوان	شابٌ یبلغ من العمر ثمانیة عشر سنة
طفل شش ساله	التی یاشنده چوجق	غلامٌ عمره ست سنواتٍ
کودک شش ساله	مثله	مثله
یک	بر	واحدٌ أحدٌ واحدة احدیَ
دو	ایکی	اثنانِ اثنتانِ
سه	اوچ	ثلاثة ثلاثٌ
چهار	درت	اربعةٌ اربعٌ

ف	ت	ع	
پنج	بش	خمسةٌ	خمسٌ
شش	التی	ستةٌ	ستٌ
هفت	یدی	سبعةٌ	سبعٌ
هشت	سکز	ثمانیةٌ	ثمانٍ
نه	طقوز	تسعةٌ	تسعٌ
ده	اون	عشرةٌ	عشرٌ
یازده	اون بر	احدی عشرَ	احدَ عشرةَ
دوازده	اون ایکی	اثنتاعشرَ	اثناعشرةَ
سیزده	اون اوچ	ثلاثةَ عشرَ	ثلاثَ عشرةَ
چهارده	اون درت	اربعةَ عشرَ	اربعَ عشرةَ
پانزده	اون بش	خمسةَ عشرَ	خمسَ عشرةَ
شانزده	اون التی	ستةَ عشرَ	ستَّ عشرةَ
هفتده	اون یدی	سبعةَ عشرَ	سبعَ عشرةَ
هژده	اون سکز	ثمانیةَ عشرَ	ثمانی عشرةَ

ف	ت	ع	ع
نوزده	اون طقوز	تسعةَ عشرَ	تسعَ عشرةَ
بيست	يكرمى	عشرونَ	عشرين
بيست و يك	يكرمى بر	واحدٌ وعشرونَ	واحدٍ وعشرين *
بيست ودو	يكرمى ايكى	اثنان وعشرونَ	اثنين وعشرين
بيست و پنج	يكرمى بش	خمسةٌ وعشرونَ	خمسةٍ وعشرين
سى	اوتوز	ثلاثونَ	ثلاثين
چهل	قرق	اربعونَ	اربعين
پنچاه	اللى	خمسونَ	خمسين
شصت	التمش	ستون	ستين
هفتاد	يتمش	سبعون	سبعين
هشتاد	سكسان	ثمانون	ثمانين
نود	طقسان	تسعون	تسعين
صد	يوز	مِيئَةٌ *	(هذه صحة كتابتها ضبطا)
صدوپنجاه	يوز اللى	مأيةٌ وخمسون	مأيةٍ وخمسين

* بالواو في حالة الرفع وبالياء في حالتي النصب والخفض

ف	ت	ع
صدوشصت وپنج	يوزالتمش بش	مأيةوخمسةوستون مأيةوخمسةوستين
دوصد	ايكى يوز	مأيتانِ مأيتينِ
سيصد	اوچيوز	ثلاث مأية
پانصد	بشيوز	خمسمأية
هفت صدوپنجاه	يديـيوزاللى	سبعمأية
هزار	بيك	الفٌ
هزاروپانصد	بيك بشيوز	الف وخمسماية
دوهزار	ايكيبيك	الفان الفين
سههزار	اوچ بيك	ثلاثةالاف
دههزار	اون بيك	عشرة آلاف
پنجاههزار	اللى بيك	خمسون الفاً
صدهزار	يوزبيك	مية الف
دويست هزار	ايكييوزبيك	مأيتاالف * ميتى الف
دولك	مثله	مثله

* يحذف النون من المثنى والجمع للاضافة

پنج لك

ف	ت	ع		
پنج لک	بشیوز بیک	خمسمایة الف		
یک کرور	مثله	مثله		
دو کروز	اون کرة یوز بیک	عشر مرات مایة الف		
یک میلیون	مثله	مثله		
نیم شاهی	بش پاره	خمس فضة		
یک شاهی	اون پاره	عشر فضة		
دو شاهی	یکرمی پاره	عشرون بارة	عشرین بارة	
یک ستار	مثله	مثله		
سه شاهی	اوتوز پاره	ثلاثون بارة	ثلاثین بارة	
یک عباسی	برغروش	قرش واحد	قرشا	قرش
چهار شاهی	مثله	مثله		
دو ستار	مثله	مثله		
پنج شاهی	اللی پاره	خمسون فضة		
سه ستار	التمش پاره	ستون فضة		

ف	ت	ع
هفت شاهی	یتمش پاره	سبعون فضة
مشت شاهی	ایکی غروش	قرشان قرشین
نه شاهی	طقسان پاره	تسعون فضة
ده شاهی	یوز پاره	مأية فضة
سه عباسی	اوچ غروش	ثلاث قروش
هزار دینار	بش غروش	خمس قروش
دو هزار	اون غروش	عشر قروش
سه هزار	اون بش غروش	خمس عشرة قرشا
چهار هزار	یکرمی غروش	عشرون قرشا
هشت هزار	قرق غروش	اربعون قرشا
ده هزار	اللی غروش	خمسون قرشا
دو تومن	یوز غروش	مأية قرش
ده تومن	بشیوز غروش	خمسمأية قرش
صد تومن	بشبیک غروش	خمسة آلاف قرش

ع	ت	ف
خمسون الف قرش	اللی بیک غروش	هزارتومن
عشرة آلاف کیس	اون بیک کیسه	صدهزارتومن
خمسون الف کیس	بش یوزبیک تومنکه اللی بیک کیسه	یک کرور
قامَ	قالقدی	برخواست
مثله	مثله	پاشد
جلسَ	اوطوردی	نشست
رکعَ	دیزچوکدی	دوزانونشست
تربعَ	بغداش قوردی	چارزانونشست
مثله	مثله	مربع نشست
مدّ الارجلَ	اياق اوزاتدی	پادرازکرد
مدّرجله	اياغن اوزاتدی	پاش رادرازکرد
مدّرجلیه	اياقلرینی اوزاتدی	پاهاش رادرازکرد
نامَ	یاتدی	خوابید
طولَ	اوزاندی	درازشد

ف	ت	ع
تکیه کرد	طیاندی	استندَ ––– اتکاً
لم داده شد	مسئله	مسئله
دم روخوابید	یوزی قیون یاتدی	نامَ علی وجهه
والمیده است	ایاغنی اوزادوب یاتمشدر	نامَ مادّاً رجلیه
سربالاخوابید	ارقه‌سی اوستی یاتدی	نامَ علی ظهره
طاق دازخوابید	مسئله	مسئله
یک پهلوخوابید	یان اوستنه یاتدی	نامَ علی جنبه — علی خاصرته
پیش نشست	ایلرواوطوردی	جلسَ قدام ––– فی الاولی
پیشش نشست	اوکنه اوطوردی	جلسَ امامه
پهلوش نشست	یاننه اوطوردی	جلسَ بالقرب منه
پس نشست	کرواوطوردی	جلس وراً (فی الاخرا)
عقب نشست	مسئله	مسئله
خوابید	اویودی	نامَ ––– غفی
خوابش برد	اویقویه واردی	نعسَ

ف	ت	ع
خوابش کرفت	اویقوسی کلدی	نعسان —— جاءالنعاس
چورت میزند	او یوقلیور	یسکعُ
حرف میزند	صحبت ایده یور	یتحدّثُ
حدس میزند	ظن ایده یور	یظنّ
رنکک میزند	بو یایور	یصبغ — یدهن
شابوط میزند	اصلق چالیور	یصفرُ
بانکک میزند	چاغریور	یزعق —— یستدعی
آواز میکند	مثله	مثله
کول میزند	آلدادیور	یحاولُ —— یماطل
پشت سرش حرف میزند	ارقه سندن لقردی سویلیور یعنی غیبت ایدییور	یحکی بحقه —— یتکلّم بالنمیمه
تمام شد	تمام اولدی	تمّ
بختام واصل شد	ختامه واصل اولدی	اختتمَ
انتها پذیرفت	انتها قبول ایتدی یعنی تمام اولدی	انتهی

بوبابده ماضی مضارعلریله برابر بعض مصادر فارسیه تحریر
اولنوب زیرلرینه معنالریدخی ترقیم اولنمشدر *

ماضی (ف)	مضارع (ف)	مصدر (ف)	ماضی (ت)	مضارع (ت)	مصدر (ت)	ماضی (ع)	مضارع (ع)	مصدر (ع)
آسود	آساید	آسودن	راحت ایتدی	راحت ایدر	راحت ایتمک	رتّح	یرتّح	ترییحاً
انداخت	اندازد	انداختن	آتدی	آتار	آتمق	رمی	یرمی	رمیا

*ان المصدر فی العربی واجب ان یقع ثالثاً فی تصریف فعله وان یکن هو الاصل فی الاشتقاق حسبما ذهب الیه البصریون فیقولون مثلا ضرب یضرب ضرباً فاذاً یلزم تقدیم المضارع علی المصدر فی اللفظ وذلک لسبب جوهری وهو العمل لان الفعل یعمل ولایعمل به فالذی یعمل ولایعمل به له التقدم رتبة ولذلک قدموا الفعل علی المصدر فاذاً علی النسق العربی یجب تقدیم الفعل وهکذا نقل رتّح یرتّح ترییحاً

ف ماضی	ف مضارع	ف مصدر	ت ماضی	ت مضارع	ت مصدر	ع ماضی	ع مضارع	ع مصدر
آراست	آراید	آراستن	تزیین ایتدی	تزیین ایدر	تزیین ایتمك	زیّنَ	یزیّنُ	تزییناً
آشامید	آشامد	آشامیدن	ایچدی	ایچر	ایچمك	شرِبَ	یشرَبُ	شرباً
اندوخت	اندوزد	اندوختن	قزاندی	قزانور	قزانمق	كسبَ	یكسبُ	كسباً
						ربحَ	یربحُ	ربحاً
آرامید	آرامد	آرامیدن	دكلندی	دكلنور	دكلنمك	استراحَ	یستریحُ	استراحةً
افتاد	افتد	افتادن	دوشدی	دوشر	دوشمك	وقعَ	یقعُ	وقوعاً
						سقطَ	یسقُطُ	سقوطاً
اندود	اندايد	اندودن	بولاشدردی	بولاشدرر صوار	بولاشدرمق	وسّخَ	یوسّخُ	توسیخاً
آزمود	آزماید	آزمودن	تجربه ایتدی	تجربه ایدر	تجربه ایتمك	جرّبَ	یجرّبُ	تجربةً
افراخت	افرازد	افراختن	یوقاری قالدردی	یوقاری قالدیریر	یوقاری قالدرمق	رفعَ	یرفعُ	رفعاً
						نهضَ	ینهضُ	نهضاً
انكاشت	انكارد	انكاشتن	ظنّ ایتدی	ظنّ ایدر	ظنّ ایتمك	ظنّ قاسَ	یظنّ یقیسُ	ظنّاً قیاساً

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
انکیخت	انکیزد	انکیختن	قوپاردی	قوپارر	قوپارمق	قطفَ	یقطفُ	قطفاً
افزود	افزاید	افزودن	آرتدی وآرتردی	آرترو آرتریر	آرتمق وآرترمق	ترقی ارتقی	یترقی یرتقی	ترقیاً ارتقاء
آمد	اید	آمدن	کلدی	کلور	کلمک	جاءَ	یجیءُ	مجیئاً
بارید	بارد	باریدن	یاغدی	یغار	یاغمور یاغمق	مطرَ	یمطرُ	مطراً
پخت	پزد	پختن	پشوردی	پشورر	پشورمک	طبخَ	یطبخُ	طبخاً
برگشت	برگردد	برگشتن	کیرودوندی	کیرودونر	کیرودونمک	رجعَ	یرجعُ	رجوعاً للورا
آویخت	آویزد	آویختن	آصدی	آصر	آصمق	علقَ	یعلقُ	تعلیقاً
افشاند	افشاند	افشاندن	صاچدی	صاچار	صاچمق	طارَ نثرَ	یطیرُ ینثرُ	طیراناً نثراً
آموخت	آموزد	آموختن	اوکرندی	اوکرنور	اوکرنمک	تعلّمَ	یتعلّمُ	تعلّماً
بازی کرد	بازی کند	بازی کردن	اوینادی	اوینار	اوینامق	لعبَ بج	یلعبُ بج	لعباً بج

بخشید

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
						اعطأ	يعطي	اعطاء
بخشيد	بخشد	بخشيدن	باغشلدی	باغشلار	باغشلمق	اوهبَ	يوهبُ	ايهابًا
						وهب	يهبُ	هبةً
پرورد	پرستد	پروردن	طاپدی	طاپار	طاپمق	عبدَ	يعبدُ	عبادةً
افروخت	افروزد	افروختن	شعله‌لندردی	شعله‌لنديرر	شعله‌لندرمك	شعّلَ	يشعّلُ	تشعيلًا
						ولّعَ	يولّعُ	توليعًا
افکنند	افکنند	افکنندن	دوشردی	دوشورر	دوشورمك	اوقعَ	يوقعُ	ايقاعًا
						اسقطَ	يسقطُ	اسقاطًا
						خلطَ	يخلطُ	خلطًا
آميخت	آميزد	آميختن	قارشدردی	قاريشور	قارشدرمق	اخلطَ	يخلطُ	اخلاطًا
						خلّط	يخلّطُ	تخليطًا
پاشيد	پاشد	پاشيدن	صاچدی	صاچار	صاچمق	طارَ	يطيرُ	طيرًا

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
پذیرفت	پذیرد	پذیرفتن	قبول ایتدی	قبول ایدر	قبول ایتمک	قبلَ	یقبلُ	قبولاً
پرورد	پرورد	پروردن	بسلدی	بسلر	بسلمک	ربّیَ	یربی	تربیةً
آفرید	آفریندر	آفریدن	یراتدی	یرادر	یراتمق	خلقَ	یخلق	خلقاً وخلقةً
آلود	آلاید	آلودن	بولاشدردی	بولاشدرر	بولاشدرمق	لوثَ	یاوثُ	تلویثاً
بافت	بافد	بافتن	طوقودی	طوقور	طوقومق	نسجَ	ینسجُ	نسجاً
پرسید	پرسد	پرسیدن	صوردی	صورار	صورمق	سألَ	یسألُ	سؤالاً
پرید	پرد	پریدن	اوچدی	اوچار	اوچمق	طارَ	یطیرُ	طیراً وطیراناً
برید	برد	بریدن	کسدی	کسر	کسمک	قطعَ	یقطعُ	قطعاً
پنداشت	پندارد	پنداشتن	ظن ایتدی	ظن ایدر	ظن ایتمک	ظنّ	یظنُ	ظنّاً
چایید	چاید	چاییدن	اوشدی	اوشور	اوشومک	بردَ	یبردُ	برداً
خوابید	خوابد	خوابیدن	اویودی	اویور	اویومق	نامَ	ینامُ	نوماً
خورد	خورد	خوردن	یدی	یر	یمک	اکلَ	یأکلُ	اکلاً

ف

ماضی	مضارع	مصدر
برد	برد	بردن
بود	بود	بودن
ترسید	ترسد	ترسیدن
جست	جوید	جستن
خواست	خواهد	خواستن
بست	بندد	بستن
پوشید	پوشد	پوشیدن

ت

ماضی	مضارع	مصدر
کوتوردی	کوتورر	کوتورمک
اولدی	اولور	اولمق
قورقدی	قورقار	قورقمق
آرادی	آرار	آرامق
استدی	استر	استمک
باغلدی	باغلر	باغلمق
کیدی واورتدی	اورتر	کیمک واورتمک

ع

ماضی	مضارع	مصدر
جلبَ	یجلبُ	جلباً
احضرَ	یحضر	احضاراً
کانَ	یکونُ	کیاناً وکوناً
خافَ	یخافُ	خوفاً
تخوّفَ	یتخوّفُ	تخوّفاً
فحصَ	یفحص	فحصاً
فتّشَ	یفتّشُ	تفتیشاً
ارادَ	یریدُ	ارادةً
طلبَ	یطلبُ	طلباً
ربطَ	یربطُ	ربطاً
لبسَ	یلبسُ	لبساً
تغطّی	یتغطّی	تغطّیاً

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
توانست	تواند	توانستن	قادراولدی	قادراولور	قادراولمق	اقتدرَ	یقتدرُ	اقتداراً
جنبید	جنبد	جنبیدن	قملدادی	قملدار	قملدامق	حرکَ	یحرکُ	تحریکاً
خواند	خواند	خواندن	اوقودی	اوقور	اوقومق	قرأ	یقرأ	قراءة
داد	دهد	دادن	ویردی	ویرر	ویرمک	عطی	یعطی	اعطاء وعطاء
پسندید	پسندد	پسندیدن	بکندی	بکنور	بکنمک	استحسنَ	یستحسنُ	استحساناً
						لثمَ	یلثمُ	لثماً
بوسید	بوسد	بوسیدن	اوپدی	اوپر	اوپمک	باسَ	یبوسُ	بوساً
						قبلَ	یقبلُ	تقبیلاً
خرامید	خرامد	خرامیدن	صالندی	صالنیور	صالنمق	تخرطَ	یتخرطُ	تخرطاً
داشت	دارد	داشتن	طوتدی	طوتار	طوتمق	مسکَ	یمسکُ	مسکاً
دانست	داند	دانستن	بلدی	بلور	بلمک	عرفَ	یعرفُ	معرفةً

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
						ظَهَرَ	يظهَرُ	ظهوراً
دمید	دمد	دمیدن	ظاهراولدی	ظاهراولور	ظاهراولمق	تظهّرَ	يتظهّرُ	تظهّراً
						تظاهرَ	يتظاهرُ	تظاهراً
رفت	رو يد	رفتن	سپوردی	سپورر	سپورمک	كنسَ	يكنسُ	كنساً وكنّا
رنجید	رنجد	رنجیدن	اینجندی	اینجنیور	اینجنمک	تأذّى	يتأذّى	تأذّيا
درید	درد	دریدن	یرتدی	یرتار	یرتمق	شقَّ	يشقُّ	شقّا
دوید	دود	دو یدن	قوشدی	قوشار	قوشمق	ركضَ	يركضُ	ركضًا
راند	راند	رندن	سوردی	سورر	سورمک	حفَّ	يحفُّ	حفّا
رست	روید	رستن	بتدی	بتر	بتمک	نبتَ	ينبتُ	نبتاً
ریخت	ریزد	ریختن	دوکدی	دوکر	دوکمک	كبَّ	يكبُّ	كبّاً
						سكبَ	يسكبُ	سكباً
ساخت	سازد	ساختن	یاپدی	یاپار	یاپمق	عملَ	يعملُ	عملاً

ف ماضی	ف مضارع	ف مصدر	ت ماضی	ت مضارع	ت مصدر	ع ماضی	ع مضارع	ع مصدر
دریافت	دریابد	دریافتن	اکلدی	اکلر	اکلنمق	فهم تفهم	یفهم تفهم	فهماً تفهماً
دوخت	دوزد	دوختن	دیکدی	دیکر	دیکمک	خیّط	یخیّط	خیاطة
رسید	رسد	رسیدن	ایرشدی	ایریشور	ایرشمک	وصل	یصل	وصولاً
رفت	رود	رفتن	کیتدی	کیدر	کیتمک	ذهب	یذهب	ذهاباً
ستود	ستاید	ستودن	مدح ایتدی	مدح ایدر	مدح ایتمک	مدح	یمدح	مدحاً
دزدید	دزدد	دزدیدن	چالدی	چالار	چالمق	سرق	یسرق	سرقة
دید	بیند	دیدن	کوردی	کورر	کورمک	نظر	ینظر	نظراً
ربود	رباید	ربودن	قاپدی	قاپار	قاپمق	اختلس	یختلس	اختلاساً
رمید	رمد	رمیدن	اورکدی	اورکر	اورکمک	تنفر	یتنفر	تنفرا
زد	زند	زدن	اوردی	اورر	اورمق	ضرب	یضرب	ضرباً
						حرق	یحرق	حرقاً
سوخت	سوزد	سوختن	یاندی ویاقدی	ینارو یاقار	یانمق ویاقمق	احترق	یحترق	احتراقاً

سوکند

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
سوکندخورد	سوکندخورد	سوکندخوردن	یمین ایتدی	یمین ایدر	یمین ایتمک	حلفَ قسمَ	یحلفُ یقسمُ	حلفاً قسماً
شد	شود	شدن	اولدی	اولور	اولمق	صارَ	یصیرُ	صیرورةً
شمرد	شمارد	شمردن	صایدی	صایار	صایمق	عدَّ	یعدُّ	عدّاً
فرمود	فرماید	فرمودن	بیوردی	بیورر	بیورمق	أمرَ	یأمرُ	أمراً
کذاشت	کذارد	کذاشتن	براقدی	براقور	براقمق	ترکَ	یترکُ	ترکاً
سیرشد	سیرشود	سیرشدن	طویدی	طویار	طویمق	شبعَ	یشبعُ	شبعاً
شست	شوید	شستن	ییقادی	ییقار	ییقامق	غسلَ	یغسلُ	غسلاً
فریفت	فریبد	فریفتن	آلداتدی	آلدادر	آلداتمق	غشَّ	یغشُّ	غشّاً
کاست	کاهد	کاستن	اکسلدی	اکسیلور	اکسلمک	نقصَ	ینقصُ	نقصاناً
کداخت	کدازد	کداختن	اریدی	اریر	اریمک	ذابَ	یذوبُ	ذواباً وذوباناً
شکست	شکند	شکستن	قیردی	قیرار	قیرمق	کسرَ	یکسرُ	کسراً
فرسود	فرساید	فرسودن	اسکیدی	اسکیر	اسکیمک	عتقَ	یعتقُ	عتاقةً

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
فهمید	فهمد	فهمیدن	اکلدی	اکلر	اکلمق	فهمَ	یفهمُ	فهماً
کاشت	کارد	کاشتن	اکین اکدی	اکین اکر	اکین اکمك	زرعَ	یزرعُ	زرعاً وزراعةً
کذشت	کذرد	کذشتن	کچدی	کچر	کچمك	مَرَّ	یمرُّ	مروراً
شتافت	شتابد	شتافتن	عجله ایتدی	عجله ایدر	عجله ایتمك	عجلَ	یعجلُ	عجلةً
شناخت	شناسد	شناختن	اکلادی	اکلار	اکلامق	عرفَ	یعرفُ	معرفةً
فرستاد	فرستد	فرستادن	کوندردی	کوندرر	کوندرمك	ارسلَ ابعثَ	یرسلُ یبعثُ	ارسالاً ابعاثاً
فشرد	فشارد	فشردن	صقدی	صیقار	صقمق	زرکَ عصرَ	یزرکُ یعصرُ	زرکاً عصراً
کشت	کشد	کشتن	اولدردی	اولدرر	اولدرمك	قتلَ	یقتل	قتلاً
کردید	کردد	کردیدن	دوندی	دونر	دونمك	عادَ	یعودُ	عودةً
کریخت	کریزد	کریختن	قاچدی	قاچار	قاچمق	هربَ فرَّ	یهربُ یفرُّ	هرباً فراراً
کشاد	کشاید	کشادن	آچدی	آچار	آچمق	فتحَ	یفتحُ	فتحاً

لرزید

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
لرزید	لرزد	لرزیدن	د ترردی	د ترر	د ترمک	رجفَ	يرجفُ	رجفًا
ماند	ماند	ماندن	قالدی	قالور	قالمق	بقی	يبقی	بقاً وابقًا
نشست	نشیند	نشستن	اوطوردی	اوطورر	اوطورمق	قعدَ	يقعدُ	قعودا
						جلس	يجلسُ	جلوسًا
نهاد	نهد	نهادن	قویدی	قور	قورمق	وضعَ	يوضعُ	وضعاً
گزید	گزد	گزیدن	اصردی	اصرر	اصرمق	عضَّ	يعضّ	عضاً
کشید	کشد	کشیدن	چکدی	چکر	چکمک	شدَّ مدَّ	يشدّ يمدّ	شداً مداً
						سحبَ	يسحبُ	سحباً
لغزید	لغزد	لغزیدن	سورچدی	سورچر	سورچمک	تعسَ	يتعسُ	تعسًا
مکید	مکد	مکیدن	امدی	امر	اممک	مصّ	يمصُّ	مصًّا
نمود	نماید	نمودن	کوستردی	کوسترر	کوسترمک	رأى	يورِی	ارأية وريا
کند	کند	کندن	قازدی	قازار	قازمق	حفرَ	يحفرُ	حفرًا

ف			ت			ع		
ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر	ماضی	مضارع	مصدر
کوشید	کوشد	کوشیدن	چالشدی	چالشور	چالشمق	سعی	یسعی	سعیاً
نوشت	نویسد	نوشتن	یازدی	یازار	یازمق	کتب	یکتب	کتابةً
وزید	وزد	وزیدن	اسدی	اسر	اسمک	هبّ	یهبّ	هبّاً
						نفخ	ینفخ	نفخاً
کسترد	کسترد	کستردن	دوشدی	دوشر	دوشمک	فرش	یفرش	فرشاً
مالید	مالد	مالیدن	سوردی	سورر	سورمک	مسح	یمسح	مسحاً
نالید	نالد	نالیدن	اکلدی	اکلر	اکلمک	عنّ	یعنّ	عنیناً
نوشید	نوشد	نوشیدن	ایچدی	ایچر	ایچمک	شرب	یشرب	شرباً
هراسید	هراسد	هراسیدن	قورقدی	قورقار	قورقمق	ارتعب	یرتعب	ارتعاباً ورعباً
یافت	یابد	یافتن	بولدی	بولور	بولمق	وجد	یجد	وجوداً

تمّت

